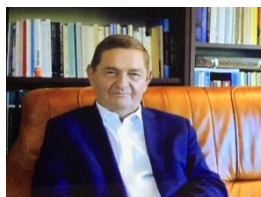

Strategie rozvoje Euroregionu Glacensis 2020+

EUROREGION GLACENSIS, 2020 R.

Vážené dámy a pánové,
zpřístupňujeme vám Strategii rozvoje Euroregionu Glacensis, v níž jsme společně stanovili cíle, priority a výzvy, kterým bude náš region čelit v nejbližších letech.

Místo, kde žijeme, je neobvyklý region s bohatou nabídkou turistických zajímavostí, přírodních krás a kulturních památek. Jeho velké bohatství je i v multikulturalitě a příhraniční poloze. Máme výjimečnou příležitost, aby naše sousedství s Českou republikou přispívalo v dalších letech k realizaci partnerských cílů.

Využíváme výhod našeho regionu a společně pracujeme již čtvrt století. V roce 2021 budeme slavit 25. výročí vzniku Euroregionu Glacensis. Při oslavách této „stříbrné svatby“ máme na paměti, že spolupráce byla zahájena mnohem dříve. Zkušenosti Polsko-česko-slovenské solidarity byly pevným základem pro společnou činnost a naději na připojení k demokratické Evropě, což se podařilo naplnit.

Za 25 společných let jsme zrealizovali stovky projektů, díky nimž jsme se vzájemně poznali a navázali řadu přátelství a známostí. Naučili jsme se vážit si skutečnosti, že jsme odlišní a pochopili jsme, že tyto rozdíly naše sousedství obohacují.

V dokumentu Strategie vyhodnocujeme zkušenosti a vytyčujeme plány do budoucna. Stanovení společných cílů a priorit je o to důležitější, že jsme na začátku nového programovacího období Evropské unie, jejíž podpora bude významnou součástí společných plánů.

Chceme vás, obyvatele Euroregionu Glacensis, přizvat ke spolupráci v rámci naplňování cílů Strategie. Zkušenosti nás naučily, že společně můžeme více. A proto jsme přesvědčeni, že tato spolupráce přinese řadu ambiciózních projektů, zaměřených na rozvoj našeho společného regionu.

Czesław Kręcichwost

Předseda polské části Euroregionu Glacensis

Vážení kolegové,

Do rukou se vám dostává nová Strategie české části Euroregionu Glacensis. Mnozí z nás včetně mě si pomyslí další z mnoha strategií, kterých jsou plné šuplíky, a nikdo s nimi nepracuje.

Naštěstí jako vždy, ke všemu patří to příslovečné „ale“ a to je i zde.

Není to první strategie, kterou euroregion zpracovává.

Díky mé dlouholeté zkušenosti z práce a činnosti euroregionu vím, že se tato nová strategie nedělá proto, aby se u projektové žádosti mohla zatrhnout kolonka „zpracována strategie rozvoje“, ale proto, aby činnost a práce celého euroregionu měla smysl a řád a řídila se potřebami území, jež nám bylo svěřeno do péče.

Proto přistupujme k dokumentu ne jako k nutnému zlu, ale k materiálu, který nám bude prospěšný a nápomocný v naší práci a mnohdy nám vhodně doplní vlastní obecní strategie.

Miroslav Kocián

Předseda české části Euroregionu Glacensis

ÚVOD

Dokument, který se Vám dostává do rukou, vznikl v rámci realizace projektu *Strategie Euroregionu Glacensis 2020+*, který byl spolufinancován v rámci Fondu mikroprojektů v Euroregionu Glacensis implementovaného v rámci Programu přeshraniční spolupráce Interreg V-A Česká republika – Polsko. Vedoucím partnerem projektu je Stowarzyszenie Gmin Polskich Euroregionu Glacensis a projektovým partnerem Euroregion Pomezí Čech, Moravy a Kladska – Euroregion Glacensis.

Na území Euroregionu Glacensis jsou již vytvořeny silné základy pro pokračování a posílení přeshraniční spolupráce. Jsou dány především pevnými vztahy a dosavadní spoluprací obyvatel, podnikatelů, správních úřadů a nevládních organizací. Samotný Euroregion Glacensis sdružuje zkušené členy a personál, a využívá možnosti, které přináší finanční podpora z rozpočtu Evropské unie. V roce 2021 bude euroregion slavit své 25. výročí. Silné postavení euroregionu však neznamená, že byly naplněny všechny cíle.

Cílem zpracování *Strategie* je ukázat další směry rozvoje území euroregionu po roce 2020. Dokument byl zpracováván v období od července 2019 do listopadu 2020, a to v úzké spolupráci obou sekretariátů euroregionu, Polsko-českého řídicího výboru pro otázky Strategie a polského zpracovatele, firmy „EffiCon sp. z o.o. S.K.”

Podkladem pro vytvoření jednotlivých priorit a opatření Strategie byla obsáhlá socioekonomická analýza, která byla zpracována na obou stranách hranice. Přípravu dokumentu doprovázelo také veřejné projednávání. Dokument byl zpřístupněn v české a polské jazykové verzi zainteresovaným stranám z území Euroregionu Glacensis a podporovaného území Fondu mikroprojektů v Euroregionu Glacensis.

Strategie rozvoje Euroregionu Glacensis na období 2020+ je otevřeným dokumentem, který určuje strategické směry česko-polské spolupráce a zároveň bude upravován, pokud se objeví nové výzvy související s dalším rozvojem euroregionu po roce 2020.

OBSAH

ÚVOD.....	2
OBSAH	3
PŘEDMLUVA.....	4
1. ANALÝZA.....	5
A. ÚZEMNÍ OBLAST.....	5
DOPRAVNÍ DOSTUPNOST, SILNIČNÍ, ŽELEZNIČNÍ INFRASTRUKTURA, VEŘEJNÁ DOPRAVA	5
VODOVODNÍ, KANALIZAČNÍ A PLYNÁRENSKÁ INFRASTRUKTURA	11
HOSPODAŘENÍ S ODPADY	13
OBLASTI SE ZVLÁŠTNÍMI PŘÍRODNÍMI HODNOTAMI	15
STAV A KVALITA OVZDUŠÍ	17
SWOT ANALÝZA – ÚZEMNÍ OBLAST	19
B. EKONOMICKÁ OBLAST	21
EKONOMICKÝ POTENCIÁL	21
CESTOVNÍ RUCH	24
ZEMĚDĚLSTVÍ	31
VEŘEJNÁ SPRÁVA	32
SWOT ANALÝZA – HOSPODŘSKÁ OBLAST	34
C. SOCIÁLNÍ OBLAST	35
DEMOGRAFICKÝ POTENCIÁL	35
TRH PRÁCE	37
SOCIÁLNÍ PODPORA	38
PŘEDŠKOLNÍ VÝCHOVA A VZDĚLÁVÁNÍ.....	40
KULTURA	44
SPORT A REKREACE	47
SWOT ANALÝZA – SOCIÁLNÍ OBLAST.....	50
2. SWOT ANALÝZA – SHRNUÍ.....	51
3. POPIS INTEGROVANÉHO PŘÍSTUPU KE ZJIŠTĚNÝM POTŘEBÁM ROZVOJE A POTENCIÁLU EUROREGIONU GLACENSIS.....	53
4. PRIORITY A OPATŘENÍ	56

PŘEDMLUVA

„Strategii rozvoje Euroregionu Glacensis“ lze charakterizovat jako významný koncepční dokument, který poskytuje detailní informace o řešení území. Cílem zpracování dokumentu je prezentovat celkový směr rozvoje dotčeného území (na základě sjednocených ukazatelů) a definovat cíle a priority. Strategický dokument vychází ze znalosti území a jeho potenciálu. Poukazuje na slabé a silné stránky území a vymezuje základní priority jeho rozvoje.

Strategický dokument je rozdělen na dvě části – analytickou část, která obsahuje popis současného stavu, a návrhovou část, která shrnuje zvolené budoucí cíle a možné cesty k jejich dosažení. Pro tvorbu analytické části byla využita dostupná data a vlastní znalost řešeného území a prostředí. Následně byla zpracována SWOT analýza.

SWOT analýza patří k základním strategickým nástrojům využívaným při tvorbě rozvojových dokumentů. Vychází z popisů, výstupů a dílčích závěrů situační analýzy. Je zaměřena na silné a slabé stránky území, dále na příležitosti, které skýtá současná situace, a na hrozby, kterým je třeba čelit. Výsledky analytické části a SWOT analýzy jsou promítnuty do tvorby návrhové části.

Zpracovaný dokument umožní přechod do implementační fáze, v níž budou navržená řešení transformována do konkrétních programů a projektů a přijaty kroky k jejich postupné realizaci dle přijatých priorit.

Euroregion Glacensis se skládá z území, která se nacházejí jak na české, tak na polské straně. Území české části Euroregionu Glacensis (dále také „euroregion“, „EG“, „území“) je tvořeno Královéhradeckým krajem, Pardubickým krajem a částí Olomouckého kraje (konkrétně územím okresu Šumperk a katastrálním územím obce Bílá Voda v okrese Jeseník – dále také „jesenicko-šumperská část“). Do území euroregionu na české straně spadá 11 okresů (okres Jeseník pouze částečně). Česká část euroregionu vykazuje celkovou rozlohu 10 596 km², což činí přibližně 13,5 % území celé České republiky.

Euroregion na polské straně tvoří 35 obcí (Bardo, Bielawa, Borów, Bystrzyca Kłodzka, Ciepłowody, Duszniki-Zdrój, městská obec Dzierżoniów, vesnická obec Dzierżoniów, Głuszyca, Jedlina-Zdrój, Kamieniec Żąbkowicki, městská obec Kłodzko, vesnická obec Kłodzko, Kondratowice, Kudowa Zdrój, Łądek Zdrój, Lewin Kłodzki, Mieroszów, Międzyzlesie, městská obec Nowa Ruda, vesnická obec Nowa Ruda, Niemcza, Pieszyce, Polanica-Zdrój, Przeworno, Radków, Stoszowice, Stronie Śląskie, Strzegom, Strzelin, Szczytna, Wałbrzych, Ziębice, Żąbkowice Śląskie, Złoty Stok) a 4 okresy (Powiat Kłodzki, Powiat Świdnicki, Powiat Żąbkowicki, Powiat Dzierżoniowski).

1. ANALÝZA

A. ÚZEMNÍ OBLAST

DOPRAVNÍ DOSTUPNOST, SILNIČNÍ, ŽELEZNIČNÍ INFRASTRUKTURA, VEŘEJNÁ DOPRAVA

Velký význam pro situaci euroregionu má rozvoj silniční a železniční infrastruktury spojený s udržitelným rozvojem hromadné dopravy, včetně kolejové dopravy (šetrnější k životnímu prostředí).

Silniční síť na území celého Euroregionu Glacensis se dá označit za poměrně rozvinutou, ačkoliv chybí dálnice a rychlostní silnice. Tato situace se týká jak české, tak i polské části euroregionu.

Vnější systém silniční infrastruktury polské části euroregionu tvoří síť státních a vojvodských silnic. Územím euroregionu vedou tyto státní a vojvodské silnice:

- státní silnice: č. 5, č. 8, č. 33, č. 34, č. 35, č. 39, č. 46,
- vojvodské silnice: č. 345, č. 367, č. 371, č. 374, č. 375, č. 376, č. 378, č. 379, č. 380, č. 381, č. 382, č. 383, č. 384, č. 385, č. 387, č. 388, č. 389, č. 390, č. 392, č. 395, č. 396.

Z údajů, obsažených v analýze vyhotovené pro potřeby Vojvodského plánu hospodaření s odpady pro Dolnoslezské vojvodství na období 2016-2022, vyplývá, že nejvíc zatížené jsou následující (vojvodské a státní) silnice nacházející se na území euroregionu:

- č. 381 - 367 spojující města: Kłodzko, Nowa Ruda, Wałbrzych, Kamienna Góra, Jelenia Góra;
- č. 382 - 374 spojující města: Ząbkowice Śląskie, Dzierżoniów, Świdnicę, Strzegom, Jawor (silnice č. 3);
- č. 395 směr Wrocław – A4 – Strzelin;
- státní silnice č. 35 – Tyniec Mały – Świdnica – Świebodzice – Wałbrzych – Golińsk (státní hranice s ČR);
- státní silnice č. 8 (E-63) – Wrocław – Kłodzko – Kudowa Zdrój (Praha);
- státní silnice č. 46 – Kłodzko – Złoty Stok – Paczków (hranice vojvodství).

Bohužel většina uvedených silnic má nadále nízké technické parametry a jejich stav je hodnocen jako dostačující. Základní nevýhodou je skutečnost, že se jedná převážně o silnice s jednou vozovkou, což je v době intenzivního rozvoje automobilové dopravy nedostačující. Tyto silnice nemají příslušnou kapacitu, a tak mohou být bariérou pro rozvoj ekonomiky a cestovního ruchu v euroregionu.

A proto je dopravní dostupnost jednotlivých obcí v polské části euroregionu nadále nízká a je významným problémem, který zpomaluje rozvoj.

Jako nedostačující se jeví i stávající síť silnic, která nedovoluje plynule odvést lokální provoz na vojvodské a státní silnice, a cílově do sítě TEN-T. Je nutné zvláště upozornit na potenciál Sudetské silnice coby dopravní páteřní osy území, která jej napojuje na TEN-T. Problém nízké dostupnosti k síti TEN-T vzešel i z dotazníkových šetření. Přibližně 56 % respondentů považuje dostupnost za slabou stránku euroregionu.

Při analýze dopravní dostupnosti euroregionu je nutné také upozornit na probíhající investici související s výstavbou silnice S3. Vznik této silnice vynucuje investice související s jejím napojením na jednotlivé obce euroregionu. V tomto ohledu má klíčový význam již zmíněná Sudetská silnice, státní silnice č. 46 a vojvodské silnice 374, 376, 382 a 390. V současné době jsou tyto silnice bohužel ve špatném technickém stavu. Chybí také obchvaty měst, což ve spojení s potenciálním nárůstem intenzity automobilového provozu může vést k dopravním kolapsům. Proto je nutné mít na paměti, aby se při projektování a výstavbě silničních spojnic zohlednily socio-ekonomické zájmy obcí euroregionu. Nové investice nemohou mít negativní dopad na jejich fungování.

Stejně tak nelze za plně uspokojující považovat dostupnost české části euroregionu. Klíčový význam mají dálnice D11 a D35, které jsou zařazeny do vedení transevropské dopravní sítě TEN-T. Označení evropské mezinárodní silnice nesou na území EG silnice/dálnice I/35-D35 (E442), I/11-D11 (E67) a I/43 (E461).

Síť dálnic a rychlostních silnic na českém území EG je velmi krátká. Většina dálničních úseků, které mají oblastí probíhat, se buď aktuálně nachází ve výstavbě anebo teprve ve fázi přípravy. Od února 2020 je v provozu nejvýchodnější úsek dálnice D11, zhruba od Chlumce nad Cidlinou po Hradec Králové v délce cca 29 km. Na dálnici D11 navazuje kratičký úsek dálnice D35 mezi Sedlicemi a Opatovicemi nad Labem (cca 4,5 km) a silnice pro motorová vozidla I/37 mezi Hradcem Králové a Pardubicemi (cca 15 km). Další zprovozněný úsek dálnice D35 navazuje na úsek, který je dlouhodobě nedostavěný. V provozu je pouze úsek od Mohelnice v okrese Šumperk po hranici okresu (a tedy území EG) a jeho trasa měří pouhých cca 7 km. Směrem z Mohelnice na Šumperk se na silnici I/44 nachází ještě 2 krátké úseky silnice pro motorová vozidla.

V roce 2020 začala výstavba dalšího úseku dálnice D11 od Hradce Králové po Jaroměř, úsek od Jaroměře až po hranice s Polskem u Královce je v různých fázích přípravy. Co se týče dálnice D35, aktuálně probíhá výstavba úseku od Opatovic nad Labem po Ostrov u Vysokého Mýta. Další úseky, až po současné pokračování dálnice u Mohelnice, jsou v různé fázi přípravy, což se týká i pokračování dálnice D35 druhým směrem k Jičínu a Turnovu. V nedohlednu je zatím výstavba dálnice D43 od Moravské Třebové k hranicím Jihomoravského kraje.

Územím EG procházejí tyto silnice I. třídy: I/35 (hranice s Libereckým krajem – Mohelnice), I/33 (Hradec Králové – Náchod/Polsko), I/11 (Hradec Králové – hranice s Moravskoslezským krajem), I/31 (okruh Hradec Králové), I/32 (okres Jičín), I/16 (hranice se Středočeským krajem – Královec/Polsko), I/14 (Vrchlabí-Třebovice), I/37 (Trutnov – hranice s krajem Vysočina), I/36

(D11-Čestice), I/2 (hranice se Středočeským krajem – Pardubice), I/17 (Podhořany-Zámorsk), I/34 (hranice s krajem Vysočina – Koclířov), I/43 (hranice s Jihomoravským krajem – Králíky/Polsko), I/44 (Mohelnice – Červenohorské sedlo).

Vnitřní dopravní síť polské části euroregionu tvoří obecní a okresní komunikace. Bohužel GUS (Hlavní statistický úřad PR) nezveřejňuje informace týkající se silniční infrastruktury na úrovni obcí. Z uskutečněného dotazníkového šetření vyplývá, že podle obyvatel (42 %) je hustota silniční sítě na tolik velká, že byla uvedena jako silná stránka euroregionu. Ale v tomto případě se kvantita nepromítá do kvality. Pro cca 48 % dotazovaných je kvalita silnic neuspokojivá a je překážkou pro fungování euroregionu.

Na území české části EG dále nalezneme hustou síť silnic II. a III. třídy v majetku krajů (vč. mostních objektů). Tyto silnice nemají povětšinou velký význam pro dálkovou silniční dopravu, slouží pro přemísťování v rámci regionu nebo mezi sousedními regiony. Dle publikace Silnice a dálnice v ČR, vydané ŘSD ČR za rok 2017, patří hustota silnic II. a III. třídy zejména v Pardubickém a Královéhradeckém kraji ve srovnání s ostatními regiony ČR mezi nejvyšší. To s sebou nese i vysoké finanční nároky na jejich údržbu a rekonstrukci, což tyto kraje oproti mnoha jiným znevýhodňuje. Zbylými typy silničních komunikací v území jsou místní komunikace ve vlastnictví obcí (opět finančně náročné na údržbu a rekonstrukce) a účelové komunikace.

Mezi českou a polskou částí Euroregionu Glacensis se nachází poměrně malé množství (zejména co se týče významných přechodů na silnicích I. třídy) silničních hraničních přechodů, které jsou pro automobilovou dopravu nezbytnými uzly pro přesun mezi oběma státy. Z celkem 18 silničních přechodů se jich hned 13 nachází v Královéhradeckém kraji. Tři přechody (Královec, Náchod, Dolní Lipka) leží na silnicích I. třídy.

Dopravní síť euroregionu tvoří i železnice. Bohužel po roce 1989 tato síť zakrněla a ztratila svůj význam v místním, regionálním i celorepublikovém měřítku. Nyní lze sledovat snahu o obnovení drážní dopravy, což je možné pozorovat i na území polské části euroregionu.

Z hlediska nákladní dopravy (zejména nerostných surovin) jsou nejvíce zatíženy následující železniční tratě:

- železniční trať 274 Węglińiec – Jelenia Góra – Wałbrzych – Wrocław,
- železniční trať 137 Legnica – Jaworzyna Śląska – Dzierżoniów a dál do Katowic,
- železniční trať 286 Wałbrzych – Kłodzko.

Na území euroregionu existuje řada železničních tratí ve špatném technickém stavu nebo mimo provoz. Ale po uskutečnění příslušných rekonstrukcí je lze využít pro zkvalitnění přepravy nerostných surovin. Umožnilo by to odklonění této dopravy z vojvodských silnic, a tím snížilo míru jejich poškození.

Lépe je na tom železniční síť v české části Euroregionu Glacensis, kde tvoří významné přepravní koridory. Vysoký význam si uchovává jak v osobní, tak v nákladní dopravě. Územím EG prochází železniční koridory, které patří mezi nejvytíženější tratě v České republice vůbec. Tyto koridory doplňuje poměrně hustá síť navazujících hlavních a regionálních tratí. Veřejné železniční tratě v území euroregionu spravuje Správa železnic, státní organizace (dříve SŽDC), výjimkou jsou (k 1. 2. 2020 dle Drážního úřadu ČR) tratě Trutnov hl. n. – Svoboda nad Úpou (PDW RAILWAY), Šumperk – Kouty nad Desnou (SART) a Dolní Bousov – Kopidlno (AŽD Praha). Provoz na nich zajišťuje více osobních i nákladních dopravců.

Územím české části EG prochází dva ze čtyř tranzitních železničních koridorů v České republice. Jedná se o:

- I. tranzitní koridor (Německo-Děčín-Praha-Pardubice-Brno-Slovensko) – Pardubický kraj;
- III. tranzitní koridor (Slovensko – Ostrava – Přerov – Olomouc – Pardubice – Praha – Plzeň – Německo) – Pardubický kraj a okres Šumperk.

Na tratích těchto koridorů probíhá největší část železniční přepravy na území EG a v současné době se nacházejí na samé hranici své kapacity, kdy už není téměř možné navyšovat počty spojů a vlaků na trati bez toho, aniž by se prodloužila cestovní doba.

Pouze malá část tratí na území EG je elektrifikována. Kromě výše zmíněných tratí na tranzitních koridorech (Praha – Pardubice – Brno a Praha – Pardubice – Olomouc; tratě č. 001, 002, 010) se dále jedná o trať č. 020 Velký Osek – Hradec Králové – Choceň, č. 031 Pardubice – Hradec Králové – Jaroměř, č. 024 Ústí nad Orlicí – Lichkov a č. 270 a 291 Zábřeh na Moravě – Šumperk – Kouty nad Desnou.

Ještě daleko nižší je podíl dvojkolejných tratí. Kromě tratí na koridorech je dnes zdvojkolejněna pouze částečně trať v úseku Pardubice – Hradec Králové.

Mezi českou a polskou částí území euroregionu se nacházejí celkem 3 železniční hraniční přechody, přičemž pouze 2 jsou využívány pro pravidelnou osobní dopravu. Jedná se o hraniční přechod Královec – Lubawka v okrese Trutnov (GW Train Regio, a. s.) a Lichkov – Międzyzlesie (LEO Express). Železniční hraniční přechod Meziměstí – Mioszów je v současné době pro osobní dopravu nevyužíván. Celkový pohyb osob přes železniční hraniční přechody na území EG je zanedbatelný a železniční doprava zde má pouze lokální nebo regionální význam.

Jiným problémem v polské části euroregionu je stav železničních nádraží. Nádraží jsou v mnoha případech bohužel ve špatném technickém stavu. Zavřené nádražní budovy a zničené nástupištní přístřešky tak neplní svou náležitou funkci. Příčiny stávajícího stavu lze spatřovat mj. ve vlastnických poměrech železniční infrastruktury. Samosprávy, které nejsou majitelem této infrastruktury, mají mizivý vliv na její stav a funkčnost.

Dodatečně je třeba podotknout, že stávající umístění železničních nádraží a zastávek vychází ve velké míře z historických podmínek. A tak je jejich dislokace neadekvátní dnešním potřebám obyvatel, což omezuje zájem o železniční dopravu.

Na území polské části euroregionu jsou bohužel nadále citelné problémy s fungováním hromadné dopravy. Chybí spoje a cestování na vybraná místa trvá příliš dlouho. Je to dáno mj. přetížením lokální silniční sítě. Kromě toho není v dostačující míře využíván potenciál železniční dopravy, která by měla být významným článkem hromadné dopravy ve vnitrozemí euroregionu. V příhraniční oblasti chybí spoje hromadné dopravy mezi významnými turistickými cíli.

Nutno zdůraznit, že nedostačující veřejná doprava vede k intenzivnímu používání osobních vozidel, které zvyšují znečištění v euroregionu, zejména ve městech.

Při analýze veřejné dopravy na území euroregionu je vhodné zmínit vozový park, kterým jsou zajišťovány dopravní služby. Situace je v tomto ohledu velmi diferencovaná. Například v roce 2016 bylo průměrné stáří vozidel veřejné dopravy ve Wałbrzychu 3,38 roku. Ve Wałbrzychu bylo 100 % vozidel provozovaných ve veřejné dopravě přizpůsobeno osobám s omezenými pohybovými schopnostmi. Za zmínku stojí, že Wałbrzych v rámci valbřišské aglomerační dopravy zajišťuje obslužnost mj. i pro obce Jedlina-Zdrój a Mioszów.

Přepravci v jiných obcích, zejména soukromí, nabízející služby hromadné dopravy, často využívají zastaralý vozový park a vozidla s malou kapacitou. Pořád chybí nízkopodlažní a ekologické autobusy. Minibusy s kapacitou do cca 20 osob provozované na území euroregionu nejsou uzpůsobeny přepravě zdravotně postižených, dětských kočárků a většího sportovního vybavení. Hromadná doprava zajišťovaná takovými vozidly je slabým článkem v obslužnosti cestovního ruchu v regionu a také ovlivňuje kvalitu života obyvatel euroregionu.

A proto je nutná výměna vozového parku, a to jak ze sociálních důvodů (dostupnost prostředků městské dopravy pro osoby s omezenými pohybovými možnostmi), tak i ekologických důvodů (omezení znečištění). Zvláště důležité je, aby služby veřejné dopravy mohli využívat senioři, kteří nemají vlastní dopravní prostředky.

Na problémy související s fungováním veřejné dopravy upozornili i samotní obyvatelé euroregionu. Cca 36 % dotazovaných považuje dostupnost veřejné dopravy za slabou stránku euroregionu. Pro 34 % respondentů však tato dostupnost byla na tolik dobrá, že ji označili za silnou stránku euroregionu. Přes rozdílné vnímání dostupnosti veřejné dopravy však existuje obecná shoda na tom, že je významně důležitá pro budoucí bezproblémové fungování euroregionu.

Městská hromadná doprava (MHD) v české části euroregionu tvoří páteřní systém osobní dopravy. Týká se to však větších měst, přičemž obecně lze říci, že čím větší město (aglomerace) je, tím významnější je funkce MHD v území. Na území Euroregionu Glacensis je MHD zajišťována

výhradně autobusy a trolejbusy, které však jezdí pouze ve dvou největších městech – Pardubicích a Hradci Králové.

Na území české části Euroregionu Glacensis fungují dva rozsáhlé integrované dopravní systémy (IDS), jejichž úkolem je co nejlépe optimalizovat regionální autobusovou a vlakovou osobní dopravu. Díky jejich fungování je cestující jen na nejmenší možnou míru ve svém pohodlí omezen problémy při přestupech mezi jednotlivými druhy dopravy a mezi linkami jednotlivých dopravců.

Regionální dopravu v Pardubickém a Královéhradeckém kraji zastupuje integrovaný dopravní systém **IREDO**, organizovaný společností OREDO, a. s. Tento IDS funguje od roku 2004, ale od roku 2011 obsluhuje kompletní území Pardubického a Královéhradeckého kraje (+ malou část Libereckého kraje). Cestující napříč linkami všech zapojených dopravců cestují v rámci jednoho tarifu. Do systému nejsou zapojeny MHD v Hradci Králové a v Pardubicích. Tyto systémy MHD spolu s příměstskými vlaky a autobusy v Hradecko-Pardubické aglomeraci jsou sdruženy v integrovaném dopravním systému **VYDIS**, který organizují České Dráhy, a. s.

V šumpersko-jesenické části zastupuje integrovanou dopravu **IDSOK** (Integrovaný dopravní systém Olomouckého kraje), jehož součástí jsou, kromě regionálních autobusových a železničních linek, také MHD v Šumperku a Zábřehu. Koordinátorem systému je organizace KIDSOK (Koordinátor Integrovaného dopravního systému Olomouckého kraje, p. o.). Stejně jako v případě IREDO jezdí v rámci IDSOK cestující v rámci jednotného tarifu a podmínek, bez ohledu na druh dopravy a dopravce. Oblasti okresů Šumperk a Jeseník jsou do IDSOK zahrnuty od roku 2003. Z regionálních autobusových linek na území EG spojují českou a polskou část území aktuálně pouze linky mezi Náchodem a Kudowou-Zdrojem (včetně MHD), Hronovem a Kudowou-Zdrojem, Meziměstím a Wałbrzychem, a linka, která překračuje hranici dokonce dvakrát (Náchod – Kudowa-Zdrój – Wambierzyce – Broumov). Veškerá přeshraniční autobusová regionální doprava na českém území souvisí s okresem Náchod. Územím EG a přes česko-polské hraniční přechody projíždí také dálkové autobusy mezi většími městy, tyto ale nelze do regionální integrované dopravy zařadit.

Speciální kategorií přeshraniční autobusové dopravy jsou sezonní cyklobusy nebo skibusy. Přímo Euroregion Glacensis organizuje projekt „Cyklobusy Orlických hor“, v rámci něhož v roce 2019 vznikla linka mezi Náchodem a Deštným v Orlických horách, která projížděla většinu své trasy územím Polska. Další cyklobusová a skibusová linka spojovala v roce 2019 Náchod s polským Karłowem v centru Národního parku Stolové hory.

Do přeshraniční autobusové dopravy lze dále započítat svozové linky významných zaměstnavatelů v ČR, které dováží svoje polské zaměstnance. Například v případě nejvýznamnějšího podniku tohoto charakteru v území – Škoda auto Kvasiny – se jedná o linky z Bystrzyce Kłodzské, Kłodzka a Nowé Rudy.

Na území české části Euroregionu Glacensis funguje i Letiště Pardubice. Jedná se o letiště se smíšeným vojensko-civilním provozem, přičemž provozovatelem civilní části letiště je společnost

East Bohemian Airport a.s., vlastněná Statutárním městem Pardubice a Pardubickým krajem. Od roku 2020 spojují Pardubice pravidelné letecké linky s Kyjevem, Petrohradem a Alicante. Více sezónní charakter má letecké spojení s Moskvou, Burgasem a Rhodosem. Na počet pravidelných linek i cestujících na Letišti Pardubice měla významný negativní vliv celosvětová krize v letecké dopravě v roce 2019. Ze získaných údajů je patrné, že počet cestujících se v posledních letech skokově mění. V letech 2018 a 2019 však vždy přesáhl 100 000 odbavených cestujících.

VODOVODNÍ, KANALIZAČNÍ A PLYNÁRENSKÁ INFRASTRUKTURA

V letech 2005-2018 se na území polské části euroregionu zvýšil podíl domácností napojených na vodovod, a to z 82,5 na 88,4 %. Nutno zde zdůraznit, že ke zrychlenému nárůstu došlo v letech 2012-2018.

V letech 2005-2018 se zvýšil podíl domácností napojených na kanalizaci. V roce 2018 ji využívalo 58,5 % domácností. I v tomto případě dostupnost kanalizační sítě rostla rychleji po roce 2012.

Ve sledovaném období pak byl podíl domácností napojených na plynárenskou síť více méně na stejné úrovni. V roce 2018 plynárenskou síť využívalo 45,1 % domácností. V roce 2005 tento ukazatel činil 43,3 % a v roce 2012 pak 44,4 %.

Nutno ale upozornit, že základní ukazatele dostupnosti uvedených sítí byly v euroregionu nadále pod vojvodskými průměry, které činily v případě dostupnosti vodovodů 94,9 %, kanalizace 76,5 % a plynovodu 61,2 %. Nicméně lze konstatovat, že rozdíl mezi euroregionem a vojvodstvím se v tomto ohledu zmenšil, zejména co se týče přístupu ke kanalizační a plynárenské síti.

Situace v samotné polské části euroregionu je velmi diferencovaná. Podle údajů Hlavního statistického úřadu PR (GUS) nejmenší míra dostupnosti vodovodní sítě se týká obyvatel obcí: Międzyzlesie (59,5 %), vesnická obec Kłodzko (67,3 %), Lewin Kłodzki (68,2 %), Szczytna (71,4 %), Łądek-Zdrój (73,5 %), Pieszyce (74,3 %), Bystrzyca Kłodzka (76,1 %), Niemcza (76,8 %) a Stoszowice (79,7 %). Oproti roku 2012 se výrazně zlepšila situace v obci Bardo (93,7 %), která ještě tehdy patřila k obcím s nejmenší dostupností vodovodní sítě. Na území euroregionu jsou zároveň obce (vesnická obec Dzierżoniów a městská obec Dzierżoniów), kde je na vodovod napojeno 100 % domácností.

Nutno podotknout, že i přes neustálé investice do rozvoje vodovodní sítě na území euroregionu nadále přetrvávají problémy s její kvalitou (zejména ve městech), což vede ke ztrátám vody. Týká se to zejména vodovodní sítě provozované podnikem Wałbrzyskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji.

Jak již bylo zmíněno, z hlediska dostupnosti kanalizační sítě je euroregion v horší situaci než Dolnoslezské vojvodství. Je to dáno mj. polohou EG (hornatá území) a náklady na výstavbu kanalizačních sítí.

Zpravidla, což je pochopitelné, síťovou infrastrukturu využívají v největší míře obyvatelé městských obcí a měst v městsko-vesnických obcích. V nejtěžší situaci jsou obyvatelé venkovských oblastí. Je to dáno zejména ekonomickými důvody. Poměrně malá populace, rozptýlená zástavba a horský charakter vedou k tomu, že výdaje na výstavbu síťové infrastruktury jsou na venkově vysoké a zároveň je zde malý počet odběratelů.

V roce 2018 kanalizační síť v nejmenší míře využívaly domácnosti v obcích: Przeworno (11,3 %), vesnická obec Nowa Ruda (18,2 %), Ciepłowody (25,0 %), Stoszowice (25,1 %) a Borów (29,6 %). Byť se v každé z těchto obcí, oproti roku 2012, dostupnost kanalizace zlepšila, nadále jsou jejich hodnoty výrazně pod průměrem euroregionu. Procentuálně nejvíce domácností bylo na kanalizační síť napojeno v obcích: Duszniki-Zdrój (94,8 %), Polanica-Zdrój (94,5 %), Kudowa Zdrój (90,9 %), Strzegom (88,9 %), městská obec Kłodzko (88,8 %), Bielawa (87,7%), městská obec Dzierżoniów (85,9 %) a Wałbrzych (82,1 %).

Zde je vhodné zmínit, že v oblastech bez kanalizační sítě jsou odpadní vody odváděny do bezodtokových nádrží. Může to mít negativní vliv jak na kvalitu života obyvatel, tak i na stav životního prostředí.

Je třeba zdůraznit, že v oblasti rozšíření kanalizační infrastruktury byly realizovány i projekty s českým partnerem. Příkladem takových aktivit je projekt „Čistou řekou z Orlických hor do Labe“. Na polské straně byla v rámci projektu postavena sanitární kanalizace z kameninového potrubí v Jerzykowicích Wielkich v délce 2396 běžných metrů a na české straně proběhla výstavba tří čistíren odpadních vod v obci Orlické Záhoří.

Co se týče plynárenské sítě, největší podíl domácností je plynofikován v obcích: Bielawa (96,7 %), městská obec Dzierżoniów (95,6 %), městská obec Kłodzko (93,1 %), Wałbrzych (92,8 %), Duszniki-Zdrój (88,9 %) a Pieszyce (87,3 %). Naproti tomu jsou na území euroregionu i obce, kde je dostupnost plynárenské sítě nulová nebo téměř nulová. Jedná se o obce: vesnická obec Nowa Ruda (0,0 %), Przeworno (0,0 %), Stoszowice (0,0 %), Złoty Stok (0,0 %), Kondratowice (0,1 %), Borów (0,2 %), Ciepłowody (0,2 %), Mioszów (0,5 %), Kamieniec Żąbkowicki (1,5 %).

Zvláště významným problémem je absence nebo nedostačující pokrytí plynárenskou sítí v lázeňských obcích. Příkladem je zde chybějící plynárenská síť v lázních Długopole-Zdrój (obec Bystrzyca Kłodzka). Tato situace má negativní vliv na kvalitu ovzduší a zároveň znemožňuje splnění standardů vyžadovaných v souladu s „protismogovým“ usnesením¹, které přijalo zastupitelstvo Dolnoslezského vojvodství v roce 2017.

Na českém území euroregionu se, dle údajů MZe, nachází 13 zdrojů pitné povrchové vody a 509 zdrojů podzemní pitné vody. V Královéhradeckém kraji to je 8 povrchových a 264 podzemních

---

¹ Usnesení č. XLI/1406/17 zastupitelstva Dolnoslezského vojvodství ze dne 30. listopadu 2017 o zavedení omezení a zákazů využívání instalací, v nichž dochází ke spalování paliva, na území dolnoslezských lázní.

zdrojů pitné vody, v Pardubickém kraji jsou povrchové zdroje pouze 3 a podzemních je 233, a v okrese Šumperk jsou 2 povrchové a 12 podzemních zdrojů pitné vody.

Dle dostupných údajů, bylo ke konci 2016 v Královéhradeckém kraji 81 % obcí vybaveno kanalizací a z toho 43,3 % bylo navíc napojeno na ČOV. Dále zde bylo více než 89 % obcí napojeno na veřejný vodovod.

V Pardubickém kraji bylo na kanalizaci napojeno pouze 64,3 % obcí a z toho 46,3 % bylo současně napojeno na ČOV. Naopak veřejný vodovod využívá téměř 96 % obcí. Za okres Šumperk ČSÚ eviduje 74,4 % obcí s kanalizací a z toho 67,9 % navíc s napojením na ČOV. Veřejný vodovod využívá téměř 90 % obcí. Obec Bílá Voda je též napojena na kanalizaci, vč. ČOV a využívá veřejný vodovod.

Z uvedených údajů vyplývá, že i v české části euroregionu je napojení na kanalizační síť v mnoha případech neuspokojivé.

Distributorem zemního plynu a vlastníkem rozvodné sítě byla na území Euroregionu Glacensis v roce 2020 společnost GasNet, s.r.o. Dostupnost plynárenské sítě je na území české části EG bohužel obdobně jako v polské části příliš malá.

Z uvedených údajů vyplývá, že nad úroveň průměru České republiky se nachází pouze 4 okresy z české části EG, přičemž 3 jsou součástí Pardubického kraje, který je na území EG v plynofikaci obcí jasným lídrem. Výrazně nadprůměrný podíl obcí je plynofikován v okresech Pardubice (95,5 %), Hradec Králové (92,3 %) a Chrudim (82,4 %). Naopak nejmenší podíl plynofikovaných obcí nalezneme v okresech Jičín (46,8 %) a Náchod (47,4 %).

Malá dostupnost plynárenské sítě přispívá ke znečištění ovzduší, a tím může mít negativní dopad na stav životního prostředí.

HOSPODAŘENÍ S ODPADY

Obce, které tvoří polskou část euroregionu, patří do čtyř dolnoslezských regionů hospodaření s odpady:

- jižního – Bardo, Bielawa, Bystrzyca Kłodzka, Duszniki-Zdrój, vesnická obec Dzierżoniów, městská obec Dzierżoniów, Głuszyca, Jedlina-Zdrój, vesnická obec Kłodzko, městská obec Kłodzko, Kondratowice, Kudowa Zdrój, Lewin Kłodzki, Międzyzlesie, Niemcza, vesnická obec Nowa Ruda, městská obec Nowa Ruda, Pieszyce, Polanica-Zdrój, Radków, Stoszowice, Szczytna, Wałbrzych, Ząbkowice Śląskie;
- jiho-centrálního – Strzegom;
- středosudetského – Mieroszow;
- východního – Borów, Ciepłowody, Przeworno, Strzelin, Ziębice.

Obce Kamieniec Ząbkowicki, Łądek-Zdrój, Stronie Śląskie a Złoty Stok pak patří do regionu hospodaření s komunálními odpady Opolského vojvodství.

V polské části Euroregionu Glacensis se v letech 2005-2018 hmotnost sběru směsného odpadu na obyvatele zvýšila o cca 10 % z 246,7 kg na 271,3 kg. V roce 2018 byla hodnota tohoto ukazatele pro euroregion nižší než pro Dolní Slezsko.

V letech 2005-2018 byl v 11 obcích zaznamenán pokles celkové hmotnosti sebraného směsného odpadu v přepočtu na obyvatele. Jednalo se v první řadě o lázeňské obce a městské obce. Současně se ve 24 obcích hodnota tohoto ukazatele zvýšila. Tento nárůst byl viditelný zejména ve vesnických obcích. Může to poukazovat na reálnější hospodaření s odpady v těchto lokalitách.

Bohužel významná část obyvatel euroregionu má výhrady k zajišťovanému odpadovému hospodářství. Cca 35 % dotazovaných toto považuje za slabou stránku euroregionu. Dodatečně 17 % respondentů v tom vidí hrozbu pro fungování území. Zvláště znepokojující je navýšení produkce komunálních a průmyslových odpadů. Nic to však nemění na skutečnosti, že 26 % respondentů konstatovalo, že realizovaná politika odpadového hospodářství přispívá k posílení pozice euroregionu.

Z Vojvodského plánu nakládání s odpady pro Dolnoslezské vojvodství na období 2016-2022 vyplývá, že na území euroregionu funguje:

- Instalacja Segregacji Odpadów komunalnych w Wałbrzychu (PSZOK, RIPOK - Závod pro třídění a zpracování komunálních odpadů a sběrný dvůr ve Valbřichu);
- Ekologiczne Centrum Utylizacji w miejscowości Rusko (Ekologické centrum zneškodňování v lokalitě Rusko, obec Strzegom);
- Regionalna Instalacja Przetwarzania Odpadów Komunalnych w Bielawie (Regionální závod pro zpracování komunálních odpadů v Bielawě);
- Regionalna Instalacja Przetwarzania Odpadów Komunalnych w Ścinawce Dolnej (Regionální závod pro zpracování komunálních odpadů ve Ścinawce Dolní, obec Radków).

Je také třeba mít na paměti, že obec má povinnost zřídit minimálně jedno stacionární místo pro sběr tříděného komunálního odpadu (sběrný dvůr), samostatně nebo společně s jinou obcí, respektive obcemi. V euroregionu existují místa zřízená pro několik obcí:

- v městské obci Dzierżoniów byl zřízen jeden sběrný dvůr tříděného odpadu (Punkt Selekttywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych, zkratka PSZOK) pro potřeby městské obce Dzierżoniów a vesnické obce Dzierżoniów,
- v městské obci Kłodzko byl sběrný dvůr tříděného odpadu zřízen pro potřeby městské obce Kłodzko a vesnické obce Kłodzko,

- v městské obci Nowa Ruda byl sběrný dvůr tříděného odpadu zřízen pro potřeby městské obce Nowa Ruda a vesnické obce Nowa Ruda,
- v obci Oława (mimo euroregion) funguje sběrný dvůr tříděného odpadu Meziobecního svazku Ślęza-Oława (Związek Międzygminny Ślęza-Oława) zřízený mj. pro potřeby obcí Borów, Ciepłowody, Przeworno.

Zvýšená produkce odpadů byla také zaznamenána v České republice a v české části euroregionu. V roce 2018 bylo v ČR vyprodukováno celkem 28 mil. tun odpadu, což je o 19,2 % více než bylo vyprodukováno v roce 2014. V Královéhradeckém kraji činila v roce 2018 celková produkce odpadů 1 676 863 tun odpadů, z toho více jak 62 tis. tun byl nebezpečný odpad. Ve všech sledovaných krajích dochází meziročně k nárůstu produkce odpadů. Jelikož nejsou dostupné informace za menší celky, než je kraj, je pro srovnání brán v potaz celý Olomoucký kraj.

Dle MŽP a ČSÚ je průměrná produkce odpadu na obyvatele za rok 2018 3 045 kg v Královéhradeckém kraji, méně je tomu v Pardubickém kraji, tj. 2 889,48 kg odpadu, a naopak největší průměrná produkce na obyvatele je v Olomouckém kraji, více než 3 800 kg na obyvatele.

Důležité informace poskytují také údaje o způsobu nakládání s odpady. Tyto údaje jsou dostupné bohužel pouze za celou Českou republiku. Dá se ale předpokládat, že trend nakládání s odpady v celorepublikovém měřítku je použitelný i na oblast EG.

V roce 2014 bylo využito 41,5 % odpadu, v roce 2016 bylo procento využití nejvyšší, a to 55,2 %, a do roku 2018 došlo k poklesu na 50,9 %. Byť se jedná o procentuálně nižší využití, množství se jedná o větší objem, než tomu bylo v roce 2016. Z celkového množství využitých odpadů jich je téměř 62 % využíváno v recyklaci a kompostování, méně než 6 % má energetické využití a cca 23 % odpadu je odstraňováno spalováním na pevnině a skládkováním.

Je vhodné také zmínit, že dle MPO se na území EG nachází tyto spalovny odpadu:

- Fakultní nemocnice Hradec Králové
- Hamzova odb. léčebna pro děti a dospělé Luže – Košumberk
- Nemocnice Pardubického kraje, a.s.
- Marius Pedersen a.s. Těchonín
- Oblastní nemocnice Trutnov, a.s.

Na závěr je také nutno zmínit, že na území polské části euroregionu přetrvává problém nelegálních skládek. Tato skutečnost poukazuje jak na nedostatečně rozvinuté odpadové hospodářství, tak i na nízké environmentální povědomí obyvatel.

OBLASTI SE ZVLÁŠTNÍMI PŘÍRODNÍMI HODNOTAMI

Euroregion Glacensis má významné přírodní hodnoty, včetně oblastí zařazených do soustavy Natura 2000. Významné přírodní oblasti se nacházejí jak v české, tak i v polské části euroregionu. Proto je důležité realizovat společnou a soudržnou politiku zaměřenou na využití jejich potenciálu.

Rozloha zákonem chráněných oblastí² (bez oblastí Natura 2018) činila v polské části euroregionu v roce 93.296,4 ha, což bylo cca 25,1 % celkové rozlohy zákonem chráněných území v Dolním Slezsku. Oproti roku 2005 se rozloha zákonem chráněných území v euroregionu zvýšila o 6.688,7 ha.

Nejvíce zákonem chráněných území se vyskytuje na území obcí: Bystrzyca Kłodzka (14.036,7 ha), Stronie Śląskie (11.362,4 ha), Międzyzlesie (9.729,6 ha), Strzelin (7.330,0 ha), Szczytna (6.358,7 ha), Łądek-Zdrój (5.780,0 ha). Mnohá zákonem chráněná území se nacházejí i v Dzierżoniowském okrese: Soví hory, masiv Ślęzy, pahorkatiny Wzgórza Niemczańskie i Niemczańsko-Strzelińskie – celkem 18.691,45 ha.

Na území obcí: Borów, městská obec Dzierżoniów, Kamieniec Żąbkowicki, městská obec Kłodzko, Kondratowice, městská obec Nowa Ruda, Przeworno, Stoszowice, Żąbkowice Śląskie chráněná území nejsou.

Na území euroregionu se nachází Národní park Stolových hor, který leží ve Středosudetské oblasti v severozápadní části kladského regionu. K nejvýznamnějším zajímavostem parku patří Velká Hejšovina (919 m n.m.) a labyrint Bludných skal.

Na území EG se dále nachází celkem 12 chráněných krajinných oblastí (CHKO), nabízejících zachovalé přírodní a krajinné hodnoty. Jedná se o:

- CHKO Książański Park Krajobrazowy – vyhlášena v roce 1981;
- CHKO Park Krajobrazowy Gór Sowich – vyhlášena v roce 1991;
- CHKO Park Krajobrazowy Sudetów Wałbrzyskich – vyhlášena v roce 1998;
- CHKO Ślęzański Park Krajobrazowy – vyhlášena v roce 1988;
- CHKO Śnieżnicki Park Krajobrazowy – vyhlášena v roce 1981;
- CHKO Broumovsko – vyhlášena v roce 1991;
- CHKO Český ráj (částečně) - vyhlášena v roce 1955, nejstarší v ČR;
- CHKO Orlické hory – vyhlášena v roce 1969;
- CHKO Železné hory (částečně) - vyhlášena v roce 1991;

---

² Zákonem chráněná území dle definice BDL nezahrnují: oblasti Natura 2000, přírodní rezervace, dokumentační stanoviště (stanowisko dokumentacyjne), ekologické užitkové plochy (uzytki ekologiczne) a přírodně-krajinářské komplexy (zespół przyrodniczo-krajobrazowy) nacházející se na území chráněných krajinných oblastí (park krajobrazowy) a přírodních parků (obszar chronionego krajobrazu).

- CHKO Žďárské vrchy (částečně) - vyhlášena v roce 1970;
- CHKO Jeseníky (částečně) - vyhlášena v roce 1969;
- CHKO Litovelské Pomoraví (částečně) - vyhlášena v roce 1990.

Dle registru vedeného Regionálním ředitelstvím pro ochranu životního prostředí ve Vratislavi, jsou i Bystřické a Orlické hory chráněny jako Obszar Chronionego Krajobrazu "Góry Bystrzyckie i Orlickie" (Přírodní park „Bystřické a Orlické hory“) – datum vyhlášení 1981.

Význam přírodně hodnotných území pro fungování euroregionu bylo potvrzeno v dotazníkovém šetření. Přes 41 % respondentů považuje koncentraci významných přírodních území za silnou stránku euroregionu. Současně pro dalších 44 % dotazovaných mají tato území potenciál pro další rozvoj euroregionu. Vhodno zdůraznit i to, že pouhá 2 % respondentů vidí v těchto územích hrozbu pro rozvoj.

Celková rozloha všech chráněných území v české části euroregionu (včetně celého okresu Jeseník) byla v roce 2018 217.348 ha.

Na území EG, konkrétně v okrese Trutnov, se nachází značná část Krkonošského národního parku, s nejvyšší horou celé ČR Sněžkou, s rozmanitými biotopy, včetně u nás ojedinělého alpského stupně vegetace. Národní park v Krkonoších byl založen v roce 1963 a je tak nejstarším národním parkem v republice.

Co se týče maloplošných chráněných území, nejvýznamnějším typem jsou v ČR národní přírodní rezervace (NPR). Na území Euroregionu Glacensis se jich nachází celkem 12 (v celé ČR 100).

Zachování významných přírodních území často vyžaduje spolupráci mezi partnery z ČR a Polska. Avšak alespoň podle polských respondentů je míra spolupráce bohužel neuspokojivá a je slabou stránkou euroregionu (40 %). Současně občané vnímají potenciální přínosy takovéto spolupráce (46 %).

STAV A KVALITA OVZDUŠÍ

Analýza stavu a kvality ovzduší v polské části euroregionu vychází z výsledků měření prováděného Wojvodským inspektorátem pro ochranu životního prostředí ve Vratislavi (Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska we Wrocławiu). Nutno zdůraznit, že koncentrace suspendovaných částic PM10 a ozonu jsou v analýze zohledněny v souladu s pokyny PN-ISO 37120 „Zrównoważony rozwój społeczny. Wskaźniki usług miejskich i jakości życia“ (Udržitelný sociální rozvoj. Ukazatele městských služeb a kvality života).

Území euroregionu patří podle kritéria aplikovaného Wojvodským inspektorátem pro ochranu životního prostředí ve Vratislavi do zóny město Wałbrzych a dolnoslezské zóny.

Na území euroregionu se v roce 2018 vyskytovaly problémy s překročením limitů kvality ovzduší, a to:

- PM10 roční průměr – městská obec Nowa Ruda;
- PM10 počet dnů – městská obec Dzierżoniów, městská obec Kłodzko, vesnická obec Kłodzko, vesnická obec Nowa Ruda, městská obec Nowa Ruda, Wałbrzych;
- BaP roční průměr – Bardo, Borów, Bystrzyca Kłodzka, Bielawa, Ciepłowody, Duszniki-Zdrój, městská obec Dzierżoniów, Głuszyca, Jedlina-Zdrój, Kamieniec Ząbkowicki, městská obec Kłodzko, vesnická obec Kłodzko, Kondratowice, Kudowa Zdrój, Łądek-Zdrój, Lewin Kłodzki, Mioszów, Międzylesie, Niemcza, vesnická obec Nowa Ruda, městská obec Nowa Ruda, Pieszyce, Polanica-Zdrój, Przeworno, Radków, Stoszowice, Stronie Śląskie, Strzegom, Strzelin, Szczytna, Wałbrzych, Ząbkowice Śląskie, Ziębice, Złoty Stok;
- PM2,5 roční průměr 2. fáze – městská obec Kłodzko, vesnická obec Kłodzko, vesnická obec Nowa Ruda, městská obec Nowa Ruda, Wałbrzych;
- O₃ počet dnů – Łądek-Zdrój, Stronie Śląskie, Złoty Stok.

Na základě uvedených údajů lze konstatovat, že na území polské části euroregionu se vyskytují problémy s kvalitou ovzduší. V zóně město Wałbrzych se vyskytují problémy s překračováním limitů benzo(a)pyrenu a suspendovaných částí PM10, a v dolnoslezské zóně pak benzo(a)pyrenu, suspendovaných částic PM10 a ozonu. U pěti obcí pak existuje problém s dodržováním přísnějších norem týkajících se PM2,5 (2. fáze).

Problém s benzo(a)pyrenem se týká celého území euroregionu. Co se týče PM10, nejobtížnější situace je v městské obci Nowa Ruda (překročení ročního průměru).

Problémy s překročením limitů polévatého prachu PM10 jsou větší v topné sezóně a vyplývají z vytápění obytných budov tradičními zdroji tepelné energie.

Problém neuspokojivého stavu ovzduší vzešel i z dotazníkového šetření. Cca 31 % dotazovaných považuje stav ovzduší za slabou stránku euroregionu a dalších 22 % v něm vidí hrozbu pro fungování euroregionu. Pro 24 % respondentů je pak stav ovzduší na tolik dobrý, že jej označili za silnou stránku euroregionu.

Z průzkumu prováděného na úřadech členských obcí euroregionu však vzešly velmi protichůdné výsledky. Cca 37 % obcí hodnotilo stav ovzduší jako dobrý nebo velmi dobrý, kdy dalších 32 % tento stav považovalo za špatný nebo velmi špatný. V ostatních případech zástupci obcí nebyli schopni jednoznačně stav ovzduší posoudit.

Příčiny špatné kvality ovzduší dotazovaní spatřují v tradičním vytápění obytných budov, dopravě a prašnosti pocházející z lomů kameniva.

S ohledem na problémy související s kvalitou ovzduší, přijalo zastupitelstvo Dolnoslezského vojvodství usnesení č. XXI/505/20 ze dne 16. července 2020 o přijetí programu ochrany ovzduší pro zóny v Dolnoslezském vojvodství, v nichž byly v roce 2018 překročeny povolené a cílové hodnoty látek v ovzduší, včetně plánu krátkodobých opatření.³

Šetření provedené v české části euroregionu prokázalo, že hlavní zdroje znečištění se vyskytují převážně v okolí větších měst.

Dle Integrovaného registru znečištění (dále jen „IRZ“) v roce 2017 jimi byli např. ČKD Kutná Hora, a.s. – strojírna Chrudim, NOVOKOV spol. s r.o., CZ LOKO, a.s. Provozovna Česká Třebová, Autocentrum BARTH - HK ŠC, ORLICKÁ ZEMĚDĚLSKÁ a.s. - hala drůbeže Štěpánovsko či Pivovar HOLBA, a.s. - provozovna Hanušovice. V roce 2017 jimi byli např. Amcor Flexibles Nový Bydžov, s.r.o.– provozovna ZÁBĚDOV, Farma chovu prasat Nahořany, Královéhradecká provozní, a.s. - ČOV Hradec Králové.

Okres Šumperk a obec Bílá Voda patří mezi části bez výskytu znečišťujících látek. Na většině území má překročenou hodnotu ozon (O₃). Tento neprospěšný plyn bývá součástí zejména fotochemického neboli suchého smogu, a vyskytuje se tedy v lokalitách s vysokou koncentrací výfukových plynů. Taktéž vzniká při požárech a spalování biomasy.

SWOT ANALÝZA – ÚZEMNÍ OBLAST

SILNÉ STRÁNKY	SLABÉ STRÁNKY
<ul style="list-style-type: none"> • poměrně dobré pokrytí celého euroregionu silniční sítí • fungování Letiště Pardubice • rozvinutá železniční síť v české části euroregionu • možnost realizace společných investic s českými partnery 	<ul style="list-style-type: none"> • neuspokojivá dopravní dostupnost jednotlivých obcí v polské části euroregionu • dominance silnic s jednou vozovkou s nízkými technickými parametry • chybějící obchvaty klíčových měst v polské části euroregionu

³ Úřední věstník Dolnoslezského vojvodství ze dne 21. 7. 2020, položka 4389.

<ul style="list-style-type: none"> • různorodost přírodních a krajinářských hodnot • velké množství turistických zajímavostí 	<ul style="list-style-type: none"> • zničená železniční infrastruktura v polské části euroregionu • absence přeshraničních spojů hromadné dopravy • nízká míra pokrytí území euroregionu kanalizační a plynárenskou sítí • vysoká finanční náročnost výstavby vodovodní, kanalizační a plynárenské sítě daná reliéfem krajiny • problémy se znečištěním ovzduší, znatelnější v topné sezóně • neuspokojivý stav odpadového hospodářství a nízké environmentální povědomí obyvatel
PŘÍLEŽITOSTI	HROZBY
<ul style="list-style-type: none"> • dostavba rychlostní silnice S8, její napojení na stávající silniční síť • výstavba obchvatů měst s cílem snížení znečištění ovzduší vyfukovými plyny v jejich centrech • podpora transformace směrem k nízkouhlíkové ekonomice ve všech odvětvích • rozvoj přeshraniční spolupráce • podpora aktivit zaměřených na zlepšení nakládání s odpady, včetně vzdělávání 	<ul style="list-style-type: none"> • příliš vysoké a neustále rostoucí náklady na vytápění ekologickými energetickými zdroji

B. EKONOMICKÁ OBLAST

EKONOMICKÝ POTENCIÁL

Přes příznivé ekonomické procesy v posledních letech je euroregion jako celek z hlediska úrovně hospodářského rozvoje nadále velmi diferencovaný a vyžaduje další opatření zaměřené na aktivování jeho endogenního potenciálu.

V roce 2018 na území polské části euroregionu působilo celkem 52.365 podnikatelských subjektů v soukromém sektoru. Oproti roku 2005 došlo ke zvýšení celkového počtu podnikatelských subjektů v soukromém sektoru o cca 3,1 %. Tento trend bylo možné sledovat i v Dolním Slezsku. Je zde nutno upozornit, že nárůst počtu podnikatelských subjektů v euroregionu byl výrazně pomalejší než v Dolnoslezském vojvodství (24,1 %).

Když jako výchozí rok přijmeme rok 2012, můžeme si všimnout, že na území euroregionu došlo k nárůstu celkového počtu subjektů soukromého sektoru o 2,2 %, nicméně ve stejném období se počet podnikatelských subjektů v Dolním Slezsku zvýšil o 12,6 %. Lze z tohoto vyvodit, že euroregion se rozvíjí pomaleji oproti celému vojvodství, čímž se jeho hospodářská pozice v Dolním Slezsku systematicky oslabovala.

Uvedené závěry potvrzuje analýza podílu podnikatelských subjektů na území euroregionu v celkovém počtu soukromých podnikatelských subjektů v Dolnoslezském vojvodství. V roce 2018 tento podíl činil 14,8 % a v roce 2012 pak 15,9 %, kdežto v roce 2005 to bylo 17,8 %.

V české části Euroregionu Glacensis se dle ČSÚ nacházelo v roce 2018 více než 287 tis. ekonomických subjektů. Oproti roku 2014 došlo k nárůstu počtu subjektů o 11 641. Nutno uvést, že počty subjektů jsou na ČSÚ uváděny pouze do střední velikosti podniku, tj. pokud mají do 249 zaměstnanců.

Ve struktuře podnikatelských subjektů jsou většinou zastoupeny malé podniky a OSVČ. Zhruba jedna třetina ekonomických subjektů nemá žádné zaměstnance. Ve zbývajících množině ekonomických subjektů je více zastoupeno malých ekonomických subjektů než těch středně velkých. Nejvíce, kolem 6 %, je podniků, které mají 1-5 zaměstnanců. Naopak nejméně zastoupených je středně velkých ekonomických subjektů, jenž čítají 200 - 249 zaměstnanců.

Doplňující údaje o složení podnikatelského sektoru v jednotlivých částech EG byly získány z Celostátního firemního rejstříku (kompass.com; dále jen „CFR“). Ke dni 28. 2. 2020 se dle CFR v Pardubickém kraji nacházelo 1 977 firem všech velikostí, tj. od 0 do 4 999 zaměstnanců. Z toho 267 firem se zabývá importem a 461 firem exportem. Mezi největší zaměstnavatele v Pardubickém kraji patří např. Nemocnice Pardubického kraje, a.s., Synthesia, a.s., zabývající se chemickým průmyslem, a společnost OEZ s.r.o., která vyrábí pojistky, jističe a elektrické spínače.

V Královéhradeckém kraji je téměř totožný počet firem, a to 1 973. Dokonce se v tomto kraji nachází firma, která čítá více než 5 000 zaměstnanců, tedy, jedná se o jedinou, takto velkou firmu v celém EG. Firma sídlí v Jičíně, vyrábí brzdové díly pro motorová vozidla a jmenuje se Continental Automotive Czech Republic, s.r.o. Mezi další zástupce velkých podniků patří například Fakultní nemocnice Hradec Králové, C.S. CARGO a.s. s předmětem podnikání sklady a skladovací prostory, dále ARROW International CR, a.s. (neboli Teleflex Medical), který se zabývá farmaceutickým průmyslem. **Dalším velkým zaměstnavatelem je závod Škoda auto a.s., který ve svém závodě v Kvasinách v okrese Rychnov nad Kněžnou zaměstnává cca 9 300 lidí a ve svém závodě ve Vrchlabí dalších 1000 lidí. Statisticky však tito zaměstnanci patří pod Středočeský kraj, kde je celorepublikové sídlo společnosti. Průmyslová zóna Kvasiny – Solnice – Rychnov nad Kněžnou je klíčovým zaměstnavatelem Královéhradeckého kraje, kde je soustředěno více jak 12 000 pracovních míst z nichž je cca 4 200 míst obsazeno zahraničními pracovníky s vysokým podílem polských pracovníků (cca 3 300). Jedná se o dynamicky se rozvíjející průmyslovou zónu s vládní podporou doprovodných investic do infrastruktury a služeb v daném regionu.** V Královéhradeckém kraji se 280 firem zabývá importem a 428 exportem.

V jesenicko-šumperské části EG je dle CFR celkem 137 firem, s tím, že v obci Bílá Voda se nachází pouze jedna firma, a to UNITA, spol. s.r.o., která se zabývá výrobou potravin. V okrese Šumperk je tedy 136 firem, z nichž 13 se zabývá importem a 34 exportem. V kategorii největších podniků se v okrese Šumperk nachází jedna firma, konkrétně TDK Electronics s.r.o., zabývající se elektronickým průmyslem a vybavením a telekomunikačním zařízením. Za zmínku však stojí první a největší výrobce biopotravin v České republice, kterým je PRO-BIO, obchodní společnost s r.o. se sídlem ve Starém Městě v okrese Šumperk.

Při pohledu na podniky dle klasifikace ekonomických činností (dále jen „CZ-NACE“)⁴ je nutné konstatovat, že nejpočetnější kategorií CZ-NACE je sekce C – zpracovatelský průmysl. V ČR má z průmyslových sekcí více než 90 % zastoupení v roce 2014 a do roku 2018 došlo k nepatrnému nárůstu na 91,3 %, tedy o 20 153 subjektů. Meziroční změny v jednotlivých částech EG nejsou nijak významné, poměr zastoupení jednotlivých sekcí průmyslu je téměř beze změny. Ve zpracovatelském průmyslu v roce 2018 působilo 38 302 subjektů, což bylo více než 90 % ze všech sekcí průmyslu. Těžbou a dobýváním se zaměstnává 0,24 % subjektů, výrobou a rozvodem elektřiny, plynu, tepla se zabývá necelých 7 % subjektů a zásobováním vodou a dalšími činnostmi souvisejícími s odpadními vodami se zabývá 2,36 % průmyslových subjektů.

Jak celorepublikově, tak i z pohledu EG patří mezi klíčová odvětví, tedy odvětví s nejvyšším počtem zaměstnaných osob, strojírenský průmysl, dále hutnický a kovozpracující. Výjimku tvoří okres Pardubice, kde je klíčovým odvětvím elektrotechnika, poté strojírenství a chemický

---

⁴ Definice průmyslu dle klasifikace ekonomických činností je kategorizována do 4 sekcí, sekce B – těžba a dobývání, sekce C – zpracovatelský průmysl, sekce D – výroba a rozvod elektřiny, plynu, tepla a sekce E – zásobování vodou; činnosti související s odpadními vodami. Sekce B má dalších 5 podkategorií, sekce C 24 podkategorie, sekce D pouze 1 a sekce E má 4 další podkategorie.

průmysl. V jesenicko-šumperské části hraje významnou úlohu hutnictví. V okrese Svitavy je druhým klíčovým odvětvím dřevozpracující průmysl, který má taktéž významné zastoupení v okresech Rychnov n. K. a Jeseník.

Největší hospodářský potenciál v rámci euroregionu je ve Wałbrzychu. V roce 2018 ve Wałbrzychu působilo 12.329 soukromých podnikatelských subjektů, což bylo 23,5 % celkového počtu subjektů registrovaných na území euroregionu. Bohužel je třeba zdůraznit, že oproti roku 2005 se počet podnikatelských subjektů ve Wałbrzychu snížil o 3,4 %.

Ekonomický potenciál Wałbrzychu podporují lokální rozvojová střediska jako jsou: Kłodzko (4.070 subjektů), Dzierżoniów (3.885), Strzegom (2.730), Bielawa (6.667), Ząbkowice Śląskie (2.675) a Nowa Ruda (2.223). Nárůst počtu soukromých podniků v letech 2005-2018 zde zaznamenala města: Ząbkowice Śląskie (17,6 %), Strzegom (16,0 %), Nowa Ruda (1,7 %) a Bielawa (0,7 %). Opačný trend byl bohužel zaznamenán v Kłodzku a Dzierżoniowě. Ve sledovaném období se počet soukromých podnikatelských subjektů snížil příslušně o 18,1 % (Kłodzko) a 11,8 % (Dzierżoniów).

Nejmenší ekonomický potenciál měřený počtem soukromých subjektů sledujeme v obcích: Lewin Kłodzki (239 subjektů), Ciepłowody (284), Kondratowice (296) a Przeworno (309). Současně je třeba zdůraznit, že v případě obce Ciepłowody byl v letech 2005-2018 zaznamenán nejrychlejší (po obci Borów) nárůst počtu podnikatelských subjektů o 54,0 %. Také u ostatních tří obcí byl vývoj nárůstu počtu podniků vyšší než euroregionální průměr a činil od 20,3 % (Kondratowice) do 22,6 % (Lewin Kłodzki). Tyto hodnoty byly přesto bohužel pod průměrem celého Dolního Slezska (24,1 %).

Zásadní význam pro rozvoj euroregionu má využití endogenních potenciálů území, jako jsou turistické hodnoty a nerostné suroviny. Nutno pamatovat, že byť tyto sektory nejsou v současné době mnohdy vysoce inovativní (zejména odvětví související s těžbou nerostných surovin), tak přeci jen mohou v budoucnu vytvářet inovace a měly by být podporovány státní správou i samosprávou.

V rámci analýzy ekonomické oblasti je nutno přihlídnout nejen k absolutnímu počtu registrovaných podniků, ale i k podnikavosti obyvatel měřenou počtem subjektů na 10 tisíc obyvatel.

V polské části euroregionu tento ukazatel v roce 2018 činil 1.050 a byl pod průměrem Dolního Slezska (1.294). V letech 2005-2018 se tento ukazatel v euroregionu zvýšil o 15,5 %, ale bohužel tempo nárůstu bylo oproti Dolnoslezskému vojvodství (23,5 %) pomalejší, což relativně situaci euroregionu v rámci vojvodství zhoršilo. Pokud ještě v roce 2005 ukazatel podnikání v euroregionu činil cca 86,8 % hodnoty ukazatele v Dolním Slezsku, tak v roce 2012 se tento podíl snížil na 82,7 % a v roce 2018 ještě klesl, a to na 81,1 %.

V rámci analýzy stavu podnikání na území euroregionu nelze opomíjet otázky související se spoluprací polských a českých podnikatelů. Z uskutečněného dotazníkového šetření vyplývá, že respondenti tuto spolupráci hodnotí spíše jako slabou. Pro přibližně 38 % dotazovaných rozsah kooperace s českými firmami patří ke slabým stránkám euroregionu, byť vytváří velké možnosti pro rozvoj sledovaného území. Významné je, že pouze pro 1 % dotazovaných může být kooperace s českými subjekty hrozbou.

Hospodářský potenciál euroregionu tvoří nejen počet podniků působících na jeho území a podnikavost obyvatel, ale také inovace zaváděné v těchto podnicích.

Zjišťování inovativního přístupu podniků je však komplikované a dostupnost zdrojových podkladů je velmi omezená. Lze přijmout, že inovace v podnicích souvisí mj. s odvětvími, v nichž působí. Zvláštní pozornost si zaslouží tzv. kreativní sektor, který mnohdy vytváří podmínky pro vznik a implementaci inovací.

Z údajů Hlavního statistického úřadu PR (GUS) vyplývá, že podíl registrovaných subjektů kreativního sektoru v celkovém počtu nově registrovaných subjektů byl na území euroregionu v roce 2018 na úrovni 5,27 %. Hodnota tohoto ukazatele je bohužel v případě euroregionu nižší než celovojvodský průměr, který v roce 2018 činil 6,74 %.

CESTOVNÍ RUCH

Euroregion má jako celek velký potenciál pro rozvoj cestovního ruchu. Jednotlivé obce mohou příslušně k vlastním zdrojům rozvíjet nabídku zaměřenou jak na masový cestovní ruch, tak i na vybrané skupiny. Týká se to jak české, tak polské části euroregionu.

Území české části Euroregionu Glacensis z hlediska cestovního ruchu vykazuje velké disparity, a to jak z pohledu návštěvnosti jednotlivých oblastí, tak z pohledu disponibilních ubytovacích kapacit. Do území euroregionu spadá jak jedna z absolutně nejnavštěvovanějších oblastí ČR – Krkonoše, tak i nejméně navštěvovaný region ČR – Pardubický kraj.

Z hlediska členění území České republiky na turistické regiony dle České centrály turistického ruchu (CzechTourism) Euroregion Glacensis spadá do následujících turistických regionů:

- Krkonoše a Podkrkonoší
- Český ráj
- Královéhradecko
- Východní Čechy
- Střední Morava a Jeseníky.

Pro polskou část euroregionu je charakteristický lázeňský produkt a velmi různorodá horská pásma od masivu Králického Sněžníku přes Stolové hory po Soví hory. Největší potenciál pro rozvoj lázeňské turistiky mají: Duszniki-Zdrój, Długopole-Zdrój, Jedlina-Zdrój, Kudowa Zdrój,

Łądek-Zdrój, Polanica-Zdrój, a také Sokołowsko (v obci Mieroszów). Kdežto horská turistika má potenciál k vícesměrnému rozvoji, včetně rozvoje pěší, cyklistické turistiky, běžeckého a sjezdového lyžování. Navíc na horských vrcholech vznikla řada rozhleden a vyhlídkových míst.

I v české části EG jsou lázeňská místa, která zpravidla zajišťují celoroční přísun návštěvníků do daných oblastí. Ačkoliv lázeňská města na území EG nedosahují podobného věhlasu nebo kapacit jako např. západočeské lázně, jejich počet je oproti jiným oblastem ČR relativně vysoký. Na území euroregionu fungují lázeňská zařízení v následujících městech: Janské Lázně (okres Trutnov), Lázně Bělohrad (okres Jičín), Lázně Bohdaneč (okres Pardubice), Velké Losiny (okres Šumperk), Velichovky (okres Náchod), Náchod (okres Náchod), Bludov (okres Šumperk).

Silnou stránkou euroregionu jsou četné a rozmanité turistické zajímavosti. Vybrané turistické zajímavosti euroregionu jsou uvedeny v tabulce níže.

Tabulka. Vybrané turistické zajímavosti euroregionu

Turistické zajímavosti v polské části euroregionu
Zlatý důl, Złoty Stok
Středověký technický park
Podzemní město Osówka
Zřícenina hradu Rogowiec
Zatopené důlní dílo po lomech v Głuszyci Górne
Arboretum Wojsławice
Niemcza – historické jádro města, Piernikarnia Śląska – malé muzeum věnované dějinám Niemczy, perníkářské tradici, středověkým zvykům
Zámek Książ
Palmový skleník, náměstí, Stara Kopalnia – Centrum Nauki i Sztuki w Wałbrzychu (Vědecké a umělecké centrum)
Bazilika minor sv. Petra a Pavla, která je na základě nařízení prezidenta PR vyhlášena historickým památkem, lomy ve Strzegomi
Zámecký areál s parkem v Jedlince
Náměstí s radnicí, domy tkalců, nejvyšší železniční most v Polsku v Nowé Rudě
Hornické muzeum v Nowé Rudě
Pravoslavný kostel v Sokołowsku
Zřícenina hradu Radosno
Pevnost Srebrna Góra
Viadukty sovíhorské železnice
Zámecký areál s parkem a rozhlednou v Grodziszczu
Kladská pevnost

Podzemní město, most sv. Jana, farní kostel Nanebevzetí Panny Marie, kostel a františkánský klášter, kostel sv. Jiří a sv. Vojtěcha v Kłodzku
Zámek v Bożkowě
Japonská zahrada v Jarkowě
Náměstí v Lewinu Kłodzkém
Uroczysko Siedmiu Stawów – zámek SPA v Goli Dzierżoniowské
Hora Gromnik – pahorkatina Wzgórza Niemczańsko – Strzelińskie (NATURA 2000)
Kaple lebek
Klášter Jindřichovské knihy a cisterciácké opatství v Henrykowě
Staré město v Ziębicích
Křivá věž – jediná křivá věž v Polsku v Ząbkowicích Śląských
Průlom řeky v Bardu – Sudetský zázrak
Lázně Łądek-Zdrój
Medvědí jeskyně v Kletnu
Filumenistické muzeum
Vodopád na řece Wilczka v Międzygórzi
Cyklotrasy Singletrack Glacensis
Dřevěné kostelíky: Zalesie, Międzygórze, Nowa Bystrzyca
Vodní brána, Rytířská bašta, Kladská bašta v Bystrzycy Kłodzské
Rozhledna na Jagodné
Dworek Chopina a lázeňský park v Dusznikách-Zdroji
Owiesno – Wieś Okrągłego zamku (vesnice kulatého hradu) – tematická vesnice
Pěší trasa na Hejšovinu ve Stolových horách
Bludné skály, Skalní hřiby, Radkowské skály, Bílé skály, masiv Pielgrzyna a další útvary ve Stolových horách
Bazilika ve Wambierzycích a soubor kaplí křížové cesty
Vjezdové brány a urbanistické uspořádání Wambierzyc navazující na Jeruzalém
Nádrž v Radkowě
Vyhlídková plošina na Górze Guzowaté v Radkowě
Rozhledna „Suszynka” v Suszyně
Městská turistická trasa v Bystrzyci Kłodzské
Stezka radiopřijímačů Diora, Dzierżoniów
Zámek Mariany Oranžské, Kamieniec Ząbkowicki
Uroczysko Siedmiu Stawów v Goli Dzierżoniowské
Zámek v Kietlině

Rozhledna na Velké Sově
Bielawské jezero
Hilbertův mlýn v Dzierżoniowě
Hradby a historické opevnění Dzierżoniowa
Vyhlídky na radniční věži v Dzierżoniowě
Vyhlídky na věži kostela Nanebevzetí Panny Marie v Bielawě
Turistické zajímavosti v české části euroregionu
Muzeum v Hradci Králové
Zámky na Orlici (Častolovice, Kostelec nad Orlicí, Potštejn, Litice)
Zámek Rychnov nad Kněžnou
Proboštův betlém – Třebechovice p. Orebem
Zámek Hrádek u Nechanic
Zámek Humprecht – Sobotka
Hrad Kost – Libošovice
Babiččino údolí v Ratibořicích
Klášter v Broumově
Pevnostní objekty Hanička – Rokytnice v Orlických horách, Dobrošov, Stachelberg
Zámek Náchod
Zámek Nové Město nad Metují
Hřbitovní kostel Panny Marie v Broumově
Kostel sv. Jana Křtitele se zvonící a márníci ve Slavoňově
Šlikovská šperkownice – Náchod
Městské muzeum (Wenkeův obchodní dům) v Jaroměři
Zámek Opočno
Kostel sv. Petra a Pavla se zvonící a farou v Liberku
Poutní areál Lhoty u Potštejna (Homole) s kostelem Panny Marie Bolestné
Hospital Kuks
Betlém v Novém lese u Kuksu – Stanovice
Dům č. 92 „Dřevěnka“ v Úpici
Vodní elektrárna – přehrada Les Království v Bílé Třemešné
Pietní území Ležáky
Zámek Slatiňany
Kostel sv. Bartoloměje v Kočí u Chrudimi
Poutní areál s kostelem Panny Marie Pomocné a jezuitskou rezidencí na Chlumku u Luže

Pietní území Zámeček v Pardubičkách
Hřebčín v Kladrubech nad Labem
Zřícenina hradu Kunětická hora
Zámek s opevněním v Pardubicích
Winternitzovy automatické mlýny v Pardubicích
Zámeček v Pardubičkách – Larischova vila
Zámek v Litomyšli – na seznamu Světového kulturního dědictví UNESCO od roku 1999
Radnice v Poličce
Kostel sv. Jakuba Většího v Poličce s rodnou světničkou Bohuslava Martinů
Usedlost čp. 16 v Telecí
Usedlost čp. 171 v Čisté u Litomyšle
Poutní areál s kostelem Povýšení svatého Kříže na hoře Kalvárie v Jaroměřicích
Městské divadlo v Ústí nad Orlicí
Poutní areál Hora Matky Boží u Králík (Dolní Hedeč) s kostelem Nanebevzetí Panny Marie
Zámek Velké Losiny
Papírna Velké Losiny
Vodní elektrárna v Třeštině
Přečerpávací vodní elektrárna Dlouhé Stráně

Zdroj: Informace získané z obcí, Národní památkový ústav (NPÚ)

Obce situované na území euroregionu mají sice velký potenciál pro rozvoj cestovního ruchu, který však není v plné míře využíván. Nadále je zde řada chátrajících objektů s velkou historickou hodnotou. Je to viditelné zejména u technických památek. Je to dáno mimo jiné chybějícím komplexním přístupem k jejich ochraně. Problémem je rovněž absence správného označení (v polské části euroregionu) turistických tras. To pak omezuje možnost rozvoje pěší, cyklistické a také jezdecké turistiky.

Bude proto nutné přijmout vícesměrná sanační opatření, včetně realizace opatření souvisejících s turistickým využitím zničených objektů a městských ploch, včetně historických objektů (např. podzemní turistická trasa, městské opevnění).

Možnosti rozvoje cestovního ruchu závisí mimo jiné na ubytovací kapacitě. V roce 2018 hromadná ubytovací zařízení na území polské části euroregionu nabízely celkem 17.293 lůžek, což činilo 24,7 % všech lůžek v Dolnoslezském vojvodství. Oproti roku 2005 se počet lůžek zvýšil o přibližně 88,7 %. V roce 2005 bylo lůžek 9.165, což činilo 20,1% celkové ubytovací kapacity v Dolnoslezském vojvodství. Z uvedených údajů vyplývá, že počet lůžek roste v euroregionu rychleji než ve vojvodství, z čehož lze vyvodit, že euroregion využívá svůj turistický potenciál ve stále větší míře.

K 24. 2. 2020 se dle dat ČSÚ na území EG (jeho české části) nacházelo celkem 1.674 hromadných ubytovacích zařízení (HUZ). Jejich rozložení mezi jednotlivými okresy je však velice nerovnoměrné. Téměř 42 % z nich nalezneme v okrese Trutnov (701), v žádném z dalších okresů HUZ není více než 200. Více než 150 HUZ už mají pouze částečně horské okresy Šumperk (167) a Rychnov nad Kněžnou (155). Nejméně HUZ naopak překvapivě mají okresy Hradec Králové (52) a Pardubice (66). Z pohledu kvality nabízeného ubytování a služeb pouze 1 hotel na území EG splňuje standard 5* (Špindlerův Mlýn), 4* hotelů je pouze 50, přičemž 21 z nich opět v okrese Trutnov. Viditelný nedostatek kvalitních hotelů je Pardubickém kraji, kde se nachází pouze 7 čtyřhvězdičkových hotelů.

Kapacita lůžek v HUZ na území euroregionu vykazuje podobnou územní nerovnoměrnost jako samotný počet HUZ. Z celkové lůžkové kapacity HUZ v roce 2018 (78 712 lůžek) jich bylo plných 30 017 v okrese Trutnov (38 %). Méně než 4 000 lůžek v HUZ naopak nabízí okresy Hradec Králové a Chrudim.

Nejvyšší počet přenocování vykazují hromadná ubytovací zařízení v okrese Trutnov, který těží ze zimní i letní atraktivity Krkonoš. V roce 2018 v tomto okrese návštěvníci strávili více než 2,7 mil. nocí. Druhý okres Šumperk, s částí území ležící v pohoří Hrubého Jeseníku, ve stejném roce vykazuje „pouze“ 596 385 přenocování. Méně než 300 000 nocí strávili hosté v okresech Hradec Králové, Chrudim a Svitavy. Nárůst přenocování na území EG mezi lety 2013 a 2018 činil cca 34 %, což je lehce nad úroveň celého území ČR. Ve sledovaném období stoupl počet přenocování ve všech okresech EG, nejvíce v okresech Náchod (66 %) a Šumperk (42 %).

Z hlediska fungování euroregionu je důležité, zda roste zájem Čechů o polskou turistickou nabídku a naopak, Poláků o českou nabídku cestovního ruchu.

Dle údajů Hlavního statistického úřadu PR (GUS) v roce 2018 euroregion navštívilo 4.894 turistů z ČR, což bylo cca 18,3 % celkového počtu návštěvníků Dolního Slezska. V období 2005-2018 se počet návštěvníků z ČR zvýšil téměř desetinásobně. Je třeba zdůraznit, že v roce 2005 euroregion navštívilo pouze 6,4 % českých turistů pobývajících na území Dolního Slezska. Uvedené údaje poukazují na růst zájmu českých turistů o euroregion.

Čeští občané nejčastěji navštěvovali následující obce: Polanica-Zdrój (1.147 návštěvníků), Kudowa-Zdrój (1.088), Wałbrzych (810) a Łądek-Zdrój (456). Na druhé straně v roce 2018 jedenáct obcí nezaznamenalo návštěvu českých turistů.

Zvýšení zájmu českých návštěvníků o obce euroregionu může být dáno společně realizovanými aktivitami. K takovým aktivitám patří:

- "Ovoce polsko-české spolupráce", projekt související s oslavami 20 let spolupráce Dzierżoniowa a Lanškrouna. V rámci projektu se konaly kulturní a společenské akce s účastí občanů obou měst. U příležitosti výročí byly vysazeny ovocné stromy symbolizující dlouhodobou a úrodnou spolupráci. Realizace projektu přispěla ke zvýšení návštěvnosti,

navázání a utužení kontaktů mezi občany Dzierżoniowa a Lanškrouna, a také ke zkvalitnění spolupráce samospráv;

- revitalizace mauzolea rodiny Güttlerových na staroměstském historickém hřbitově ve Zlém Stoku – objekt byl zařazen do městské turistické trasy a je zpřístupněn návštěvníkům;
- rekonstrukce a zpřístupnění návštěvníkům prostoru v historické budově na území staroměstského jádra, zapsané na seznam památek v Nowé Rudě, s cílem zřízení veřejně dostupné galerie umění. Ve zřízených galeriích v Polsku a v České republice (v Broumově) byly vystaveny díla místních umělců a instalovány fotografické výstavy ukazující turistické zajímavosti z obou stran hranice;
- zřízení informačního centra na náměstí ve Zlém Stoku a nákup elektrického vozidla, které vozí turisty z Polska do Bílé Vody;
- výjezdy na veletrhy cestovního ruchu realizované mj. těmito příjemci: Powiat Kłodzki, Gmina Bystrzyca Kłodzka, Gmina Międzyzlesie, Gmina Radków, Gmina Stronie Śląskie, kde byly distribuovány propagační materiály vydané v rámci realizovaných mikroprojektů;
- montáž LED obrazovek na území obce Duszniki-Zdrój, na nichž jsou prezentovány turistické zajímavosti a kulturní akce pořádané v Polsku a v ČR;
- projekt „Tajemství vojenského podzemí“ realizovaný městem Rokytnice v Orlických horách, městem Trutnov, Pevností Stachelberg, Euroregionem Glacensis, městem Kamienna Góra – v obci Głuszyca se projekt týkal vybavení a rozšíření podzemní turistické trasy v Osówce;
- projekt „Aktivní lyžování v polsko-českém pohraničí“ – projekt byl zaměřen na rozvoj zimní turistiky v polsko-českém příhraničí, zpřístupnění přírodních a krajinných zdrojů a spolupráce mezi dlouhodobými partnery, obcemi Międzyzlesie a Králíky, a to díky vyznačení společné běžecké lyžařské trasy;
- „Bohuslavice – Pieszycy budou atraktivní ještě více“ – v rámci mikroprojektu vznikla rekreační a odpočinková místa v Pieszycích a Bohuslavicích;
- „Technologie v turistice – moderní propagace zajímavostí na česko-polském pohraničí“ – cílem projektu bylo zvýšení návštěvnosti a konkurenceschopnosti regionů spolupracujících měst Bystrzyca Kłodzka a Ústí nad Orlicí, a to využitím potenciálů přírodních a kulturních zdrojů. Propagace zajímavostí, přírodního, kulturního a turistického bohatství probíhala i formou marketingových, informačních a propagačních aktivit (účast na mezinárodních veletrzích cestovního ruchu, tisk propagačních materiálů, nákup výstavního vybavení).

ZEMĚDĚLSTVÍ

V analýze obsažené ve studii „Zarys opracowania dotyczącego rozwoju obszarów wiejskich i rolnictwa województwa dolnośląskiego do 2030 r” (Koncept studie týkající se rozvoje venkova a zemědělství v Dolnoslezském vojvodství do roku 2030)⁵ zpracované Dolnoslezským zemědělským poradenským střediskem v roce 2017 byly venkovské oblasti z území polské části euroregionu zařazeny do:

- regionu intenzivního zemědělství – obce/města: Ciełowody, vesnická obec Dzierżoniów, Kamieniec Żąbkowicki, Kondratowice, Niemcza, Pieszyce, Przeworno, Strzelin, Strzegom, Stoszowice, Żąbkowice Śląskie, Ziębice
- průmyslově-rekreačně-turistického regionu (ostatní obce/města).

Pro účely analýzy výrobního zemědělského potenciálu byl využitý ukazatel valorizace zemědělských výrobních oblastí. Na základě toho lze konstatovat, že největší potenciál pro rozvoj zemědělství mají obce v okresech: świdnicki a strzeliński. V těchto okresech jsou zvláště příznivé přírodní podmínky pro rozvoj zemědělství. Velmi příznivé podmínky jsou také v okresech dzierżoniowski a żąbkowicki. Je také třeba zdůraznit, že v okresech wałbrzyski (mimo město Wałbrzych) a kłodzki jsou podmínky pro rozvoj zemědělství málo příznivé.

Na území euroregionu je obdobně jako v ostatních oblastech Dolního Slezska znatelný proces koncentrace pozemků. Současně klesá počet kusů skotu. Ve výsledku je počet hospodářských zvířat malý. Zemědělská výroba zahrnuje především rostlinnou výrobu (ozimé obilniny, pohanka).

Potenciál pro rozvoj zemědělství je na území euroregionu sice diferencovaný, ale přesto se toto území může stát významným místem výroby vysoce kvalitních potravin v Dolním Slezsku. Příležitosti k rozvoji zemědělství spočívají na jedné straně v rozvoji ekologické výroby a na druhé straně ve výrobě značkových produktů jako jsou např. „Wołowina Sudecka” (Sudetské hovězí). Pro tento účel budou nezbytné aktivity zaměřené na rozvoj chovu a obnovení drobného zemědělského zpracovatelského odvětví.

Zemědělská půda v České republice (zahrnuje údaje za celý okres Jeseník, jelikož data za obce nejsou dostupná) zaujímá v průměru 14,82 % plochy. Odpovídá tomu i počet zemědělských subjektů, které v roce 2014 tvořily 14,9 % všech subjektů, a v roce 2019 tomu bylo o 0,61 p. b. méně.

Velikostní struktura podniků je, co do počtu podniků, složena nejvíce z malých podniků, tedy z těch, které mají méně než 15 ha zemědělské plochy. Ve všech okresech EG tvořily více než 50 % všech zemědělských podniků v roce 2014. Do roku 2019 došlo k drobnému poklesu jejich

---

⁵ Zarys opracowania dotyczący rozwoju obszarów wiejskich i rolnictwa województwa dolnośląskiego do 2030 r. DODR, Wrocław 2017.

počtu. Nejvíce se jich vyskytuje v kraji Královéhradeckém, zaujímaly celkem 51,15 % v roce 2019. Naopak došlo k nárůstu zemědělských subjektů, které jsou pro tuto analýzu zařazeny do velikostní struktury „středně velký podnik“, tj. ten, jenž obhospodařuje 15 ha až 100 ha zemědělské plochy. Středně velkých podniků v roce 2014 bylo v rozmezí 30,8 – 32,0 %, a v roce 2019 bylo toto procento v rozmezí 33,2 – 35,3 %. Nejvíce středně velkých podniků se číselně nachází v části jesenicko-šumperské. Procentuálně nejnižší zastoupení je v počtu velkých zemědělských subjektů, tedy těch, které obhospodařují výměru 100 ha a více. V roce 2014 bylo v celém EG průměrně 14,5 % velkých zemědělských subjektů a do roku 2019 došlo k drobnému nárůstu na průměrně 16,3 %. Stojí zde za to zdůraznit, že velkým podnikům patří celkem více než 85 % celkové zemědělské půdy.

Z pohledu nejvíce pěstované plodiny lze říci, že EG je na tom obdobně jako celá ČR. Nejvíce se pěstují obiloviny, především pšenice. Druhou nejčastější plodinou je tzv. tráva na orné půdě, tedy pícniny pěstované na orné půdě. Třetí nejčastější plodinou je řepka. V EG jsou chovány všechny druhy hospodářských zvířat: skot, prasata, ovce, kozy, koně a také drůbež.

VEŘEJNÁ SPRÁVA

Efektivně fungující veřejná správa je nezbytná jak pro řádný rozvoj euroregionu, tak pro jeho jednotlivé obce.

Z dotazníkového šetření vyplývá, že většina občanů polské části euroregionu hodnotí veřejnou správu dobře. Na 40 % respondentů považuje kvalitu veřejné správy za silnou stránku euroregionu. Dalších 25 % respondentů v kvalitní veřejné správě spatřuje příležitost pro další rozvoj euroregionu.

Tyto výsledky však neznamenají, že veřejná správa nevyžaduje další posilování a zkvalitňování. Je totiž nutno upozornit, že pro cca 25 % dotazovaných veřejná správa nefunguje uspokojivě, a proto je bariérou pro rozvoj euroregionu.

Obecně pozitivní hodnocení kvality veřejné správy souvisí i s pozitivním hodnocením míry a rozsahu spolupráce obcí. Téměř 60 % respondentů považuje spolupráci za silnou stránku euroregionu. Za povšimnutí stojí skutečnost, že občané vnímají spolupráci obcí jako příležitost pro efektivnější fungování euroregionu. Současně této spolupráci přiřazují velmi velký význam.

Názory obyvatel potvrzují údaje týkající se společných záměrů realizovaných územními samosprávnými celky. Jako příklad takových aktivit lze uvést mj.:

- projekt „Revitalizace veřejného prostoru města Ząbkowice Śląskie“, v jehož rámci okres ząbkowicki společně s městem Ząbkowice Śląskie zrealizoval akci s názvem „Přestavba domu čp. 3 Střediska sociální péče v Ząbkowicích Śląských s cílem zřízení dodatečných míst pro celodenní péči“;

- projekt „Přestavba okresní silnice č. 3142D v lokalitě Małkolno” realizovaný okresem ząbkowickým ve spolupráci s obcí Złoty Stok;
- projekt „Přestavba silnice č. 3170 D Henryków - Skalice” realizovaný okresem ząbkowickým ve spolupráci s obcí Ziębice;
- projekt rekonstrukce vojvodské silnice č. 387 (od Tłumaczowa - státní hranice - do Gorzuchowa) a obecní komunikace v Radkowě (státní hranice, ul. Grunwaldzka) realizovaný v rámci projektu „Zlepšení dopravní dostupnosti Broumova a Kladsko-valbřišského regionu”, a také rekonstrukce okresní silnice: Karłów – Ostra Góra (státní hranice).

Kromě projektů, územní samosprávné celky spolupracovaly také v oblasti ochrany životního prostředí, výměny kotlů, zateplování budov, rekonstrukce obecních komunikací, rozvoje infrastruktury cestovního ruchu, přestavby čistíren odpadních vod a revitalizace veřejného prostoru.

Je třeba zdůraznit, že poměrně malý podíl respondentů (necelých 11 %) spolupráci mezi obcemi hodnotí špatně. Zajímavé je, že z dotazníkového šetření vyplývá, že občané jednotlivých obcí nevnímají jiné obce jako konkurenci. Neobávají se, že utužování spolupráce přispěje k oslabení pozice jejich obce.

Poměrně dobře občané hodnotí i spolupráci mezi územními samosprávnými celky z Polska a České republiky. Za silnou stránku euroregionu tuto spolupráci považuje přes 25 % respondentů. Ještě důležitější je skutečnost, že obyvatelé euroregionu takovou spolupráci podporují a spatřují v ní možnosti dalšího rozvoje území. Je však třeba podotknout, že procento osob, které spolupráci nakloněny nejsou, je sice velmi nízké (cca 3 %), ale přes 17 % dotazovaných není spokojeno s dosavadní mírou a výsledky spolupráce.

Problémem v oblasti fungování veřejné správy je, dle názoru obyvatel, neuspokojivý stav informatizace úřadů. Pro přibližně 30 % respondentů je to slabá stránka euroregionu. Tato situace vychází ani ne tak z nečinnosti místních orgánů v oblasti informatizace úřadů, ale spíše z rychle rostoucích potřeb obyvatel, což je následkem vzniku informační společnosti.

37,5 % respondentů má za to, že rozsah záležitostí, které lze vyřídit na úřadech přes internet, je nedostačující a je bariérou pro efektivní fungování veřejné správy na území euroregionu. Opačný názor mělo cca 24 % dotazovaných.

Obyvatelé euroregionu se také obávají zhoršení finanční situace samospráv. Nižší příjmy do rozpočtů mají negativní dopad jak na investiční možnosti obcí, tak i na zajištění běžné činnosti.

V rámci posuzování fungování veřejné správy byl řešen i rozsah spolupráce v oblasti záchranných zásahů a řešení krizových situací. V obou případech bylo využito dotazníkové šetření. V prvním případě respondenti vysoce ohodnotili spolupráci v oblasti záchranných zásahů, což považují za

silnou stránku euroregionu (cca 49 %). Obdobně to vypadá s hodnocením opatření v krizových situacích. Pozitivní názor zde mělo cca 52 % dotazovaných.

Je nutno zdůraznit, že respondenti oceňují význam přeshraniční spolupráce vyvíjené euroregionem. Podle 33 % dotazovaných tato spolupráce posiluje potenciál euroregionu, a pro dalších 45 % respondentů je to příležitost pro další rozvoj dotčeného území.

SWOT ANALÝZA – HOSPODÁŘSKÁ OBLAST

SILNÉ STRÁNKY	SLABÉ STRÁNKY
<ul style="list-style-type: none"> • potenciál pro rozvoj euroregionu v mnoha směrech • dostupnost surovin umožňující rozvoj těžebního průmyslu • významný hospodářský potenciál podniků v polské i v české části euroregionu • potenciál pro rozvoj cestovního ruchu a turistických služeb • potenciál k rozvoji výroby vysoce kvalitních potravin při využití místních produktů • vysoká kvalita místní správy • spolupráce územních samosprávných celků 	<ul style="list-style-type: none"> • pomalý růst počtu ekonomických subjektů v polské části euroregionu • nižší ukazatel podnikání oproti Dolnímu Slezsku • vysoké náklady vybavení investičních ploch, dané polohou jednotlivých obcí • chátrající objekty hmotného dědictví • slabě rozvinuté e-sloužby
PŘÍLEŽITOSTI	HROZBY
<ul style="list-style-type: none"> • dostupnost evropských fondů pro podporu podnikání, vznik pracovních příležitostí, inovace v podnicích, spolupráce vědecko-výzkumného sektoru s podniky • růst významu cestovního ruchu a rozvoj odvětví spojeného s cestovním ruchem • velký potenciál související s obslužností nového výhledového trhu „péče o seniory“ 	<ul style="list-style-type: none"> • zavedení zákona o podpoře nových investic, který ruší podzóny speciálních ekonomických zón • malý počet programů na podporu příjemců na rozvoj OZE

C. SOCIÁLNÍ OBLAST

DEMOGRAFICKÝ POTENCIÁL

Demografický potenciál Euroregionu Glacensis tvoří přibližně 1.700.178 obyvatel, z toho 1.192.468 žilo v české části euroregionu a 507.710 v polské části. Na konci 2018 to bylo cca 11,2 % celkového počtu obyvatel České republiky a cca 17,5 % potenciálu obyvatelstva Dolnoslezského vojvodství.

Na území polské části euroregionu lze sledovat pokles počtu obyvatel. V letech 2005-2018 se počet obyvatel v euroregionu snížil o 6 % z 540.216 na 507.710. Ve stejném období se počet obyvatel v Dolním Slezsku zvýšil o 0,4 % z 2.888.232 na 2.901.225.

Pokles počtu obyvatel byl v letech 2005-2018 zaznamenán ve 31 obcích/městech polské části euroregionu (Bardo, Bielawa, Bystrzyca Kłodzka, Ciepłowody, Duszniki-Zdrój, městská obec Dzierżoniów, vesnická obec Dzierżoniów, Głuszycza, Jedlina-Zdrój, Kamieniec Żąbkowicki, městská obec Kłodzko, Kondratowice, Kudowa Zdrój, Łądek-Zdrój, Mieroszów, Międzyzlesie, Niemcza, městská obec Nowa Ruda, vesnická obec Nowa Ruda, Pieszyce, Polanica-Zdrój, Przeworno, Radków, Stoszowice, Stronie Śląskie, Strzegom, Szczytna, Wałbrzych, Ziębice, Żąbkowice Śląskie, Złoty Stok), opačný trend vykazují 4 obce (Borów, vesnická obec Kłodzko, Lewin Kłodzki, Strzelin). K největší míře depopulace došlo v obcích: Wałbrzych (pokles počtu obyvatel o 11 %), Duszniki-Zdrój (9,6 %), Mieroszów (9,4 %) a Niemcza (9,1 %).

Kdežto na území české části euroregionu se v letech 2014-2018 počet obyvatel zvýšil o 1.645 osob. Počet obyvatel byl v jednotlivých krajích (Královéhradecký, Pardubický a jesenicko-šumperská část) poměrně stabilní. Drobný pokles zaznamenáváme u jesenicko-šumperské části Euroregionu Glacensis (0,16 %) a u Královéhradeckého kraje - 0,11 %. Pouze v Pardubickém kraji je evidentní nárůst počtu obyvatel, a to o 0,27 %.

Na demografickou situaci polské části euroregionu má negativní dopad přetrvávající záporné saldo migrace. V roce 2018 celkové saldo migrace na 1 tis. obyvatel v euroregionu činilo (-2,0). Pozitivní však je, že oproti roku 2005 a 2012 se záporné saldo migrace zmenšilo. Tehdy činilo příslušně (-2,6) a (-2,1). Je třeba zdůraznit, že saldo vnitřní migrace bylo v Dolnoslezském vojvodství v roce 2012 a 2018 kladné a činilo příslušně 0,3 a 1,3.

V roce 2018 kladné migrační saldo na 1 tis. obyvatel zaznamenalo 5 obcí, a to: Lewin Kłodzki (8,8), Głuszycza (3,9), Polanica-Zdrój (0,9), Strzelin (0,7) a Pieszyce (0,1).

V ostatních obcích/městech převládal odliv obyvatelstva, který se v největší míře projevil v obcích: Stoszowice (-9,2), Kondratowice (-7,4), Złoty Stok (-6,2), Strzegom (-5,5), Mieroszów (-5,2), Przeworno (-5,2).

V české části euroregionu bylo migrační saldo v roce 2018 kladné a činilo 1.896. Kladné migrační saldo bylo zaznamenáno v Královéhradeckém kraji (279) a v Pardubickém kraji (1.981). Kdežto v jesenicko-šumperské části bylo záporné a činilo (-364).

Na území české i polské části euroregionu lze sledovat jev stárnutí populace, což má vliv na budoucí směry infrastrukturních investic. Pokud přijmeme, že projevem tohoto jevu je index demografického stárnutí, je nutno konstatovat, že se situace v polské části euroregionu zhoršila.

V roce 2018 činila hodnota tohoto indexu pro polskou část euroregionu 27,8 (v Dolním Slezsku 27,4). V roce 2005 měl tento index hodnotu 20,5 (v regionu 18,8), a v roce 2012 pak 20,3 (ve vojvodství 19,8).

V roce 2008 byl index demografického stárnutí nejvyšší v obcích: Polanica-Zdrój (39,3), Duszniki-Zdrój (36,6), městské obci Dzierżoniów (34,3), městské obci Kłodzko (34,0), městské obci Nowa Ruda (32,8). Nejpříznivější situace byla v již zmíněné obci Ciepłowody a v obci Kondratowice (22,6).

Věková struktura obyvatel české části EG odpovídala dlouhodobému stárnutí populace v České republice. Počet občanů starších 65 let vč. v roce 2018 převyšoval počet dětí a mladistvých do 14 let. Občanů starších 65 let vč. bylo v EG v roce 2018 o 4,99 % více, než dětí a mladistvých do věku 14 let. Převažující počet seniorů nad mladistvými má značný vliv na průměrný věk obyvatel, který rok od roku roste. Dle nejnovějších dostupných informací je průměrný věk obyvatelstva EG 41,9 let, což je o 0,5 let méně, než je celorepublikový průměr.

Index stáří, který vyjadřuje, kolik je v populaci obyvatel ve věku 65 let a více v přepočtu na 100 dětí a mladistvých ve věku 0 – 14 let, činil za rok 2018 v české části EG 131,99. Pozitivnější výsledky ukazuje index ekonomického zatížení, který reflektuje poměr počtu seniorů a dětí a mladistvých vůči počtu obyvatel v produktivním neboli ekonomicky aktivním věku, tj. v rozmezí 15 – 64 let. Vezmeme-li v potaz, že ne všechny osoby v aktivním věku mají stálou práci, a tedy stálý příjem plynoucí z jiného zdroje než sociálních dávek či podpory v nezaměstnanosti, dostaneme se k výsledku, že na jednu osobu v neproduktivním věku nepřipadá ani jedna osoba ve věku produktivním. Index ekonomického zatížení EG činí 56,78.

V rámci okresů spadajících do EG je evidován za roky 2014–2018 nejvyšší nárůst počtu seniorů v části jesenicko-šumperské, a to o 2,48 %. K nejnižšímu nárůstu skupiny občanů starších 65 let vč. došlo v kraji Pardubickém a souběžně zde došlo k nejnižšímu úbytku ekonomicky aktivních obyvatel, a to o 2,46 %. Pozitivním článkem je, že ve všech okresech EG dochází, sice k velmi pomalému, ale k nárůstu počtu dětí a mladistvých. Tento trend by bylo záhodno udržet a omladit tak celkovou populaci, aby byl výše uvedený index stáří v pozitivnějším poměru.

Demografickou situaci euroregionu ovlivňuje přirozený přírůstek. Na území české i polské části euroregionu byl v roce 2018 zaznamenán bohužel záporný přirozený přírůstek.

Hodnota ukazatele přirozený přírůstek na 1000 obyvatel byla v tomto roce v polské části euroregionu (-5,4). Bohužel se oproti roku 2005 a 2012 situace v tomto ohledu zhoršila. V těchto letech byl sice ukazatel také záporný, ale činil „pouze“ (-2,5) a (-3,3).

Je třeba výrazně zdůraznit, že v roce 2008 byl záporný přirozený přírůstek zaznamenán ve všech obcích euroregionu. Nejnižší ukazatel přirozeného přírůstku na 1000 obyvatel měly obce: městská obec Duszniki-Zdrój (-12,8), Ciepłowody (-8,5), Złoty Stok (-8,4), Polanica-Zdrój (-7,6), Jedlina-Zdrój (-7,4), městská obec Nowa Ruda (-7,4), Ziębice (-7,1) a městská obec Kłodzko (-7,0).

V české části Euroregionu Glacensis se v roce 2018 narodilo 12.450 obyvatel, což bylo 10,92 % z celkového počtu živě narozených v ČR. V EG ve stejném období zemřelo 12.901 obyvatel. Ve výsledku byl přirozený přírůstek záporný a činil (-451 osob) a ukazatel přirozeného přírůstku na 1000 obyvatel činil (-3,8).

To vede k závěru, že v obou částech euroregionu je sice přirozený přírůstek záporný, ale ve větší míře se tento jev vyskytuje v polské části.

Uvedené údaje poukazují na narůstající demografické problémy v euroregionu. V dlouhodobějším výhledu to může vést ke vzniku demografické mezery. V této situaci další ročníky dovršující věku ekonomické aktivity nebudou schopny nahradit osoby odcházející z trhu práce, což povede k oslabení možností rozvoje euroregionu.

TRH PRÁCE

Ukazatel nezaměstnanosti měřený jako podíl registrovaných nezaměstnaných v počtu obyvatel v produktivním věku byl v polské části euroregionu vyšší než v Dolním Slezsku a v roce 2008 činil 5,3 %. Oproti roku 2005 a také 2012 se situace v tomto ohledu výrazně zlepšila. Zlepšil se také (ve srovnání s rokem 2005 a 2012) poměr tohoto ukazatele vůči vojvodskému průměru. V roce 2018 byl index nezaměstnanosti v euroregionu vyšší než v Dolnoslezském vojvodství, a to o 1,7 procentního bodu, v roce 2012 tento rozdíl činil 4,1 procentního bodu a v roce 2005 pak 6,3 procentního bodu.

V letech 2005–2018 sice došlo k poklesu indexu nezaměstnanosti ve všech obcích euroregionu, ale pouze v pěti obcích (Bielawa, vesnická obec Dzierżoniów, městská obec Dzierżoniów, Głuszycza, Pieszyce) byl v roce 2018 tento ukazatel pod regionálním průměrem. Je třeba zdůraznit, že ještě v roce 2012 byla hodnota sledovaného ukazatele v těchto obcích nad průměrem celého Dolního Slezska.

Také v české části EG byly zaznamenány pozitivní změny na trhu práce. Od roku 2014 do roku 2018 nezaměstnanost v ČR klesla o 3,9 procentního bodu. V Královéhradeckém kraji klesla míra nezaměstnanosti o stejnou hodnotu. V Pardubickém kraji došlo ještě k vyššímu poklesu, tedy o 4,7 p. b. Co se týče údajů za oblast jesenicko-šumperské části, data nejsou samostatně za toto území dostupná, ale celkově je trend snížení míry nezaměstnanosti obdobný jako i v celém Olomouckém kraji (5,1 procentního bodu).

Dalším kritériem nezaměstnanosti je podíl nezaměstnaných osob (dále jen „PNO“). Jedná se o poměr mezi dosažitelnými uchazeči o zaměstnání ve věku 15–64 let a počtem obyvatel ve věku 15–64 let. Jak lze z předchozích analýz vyvodit, PNO je rok od roku nižší. K nejznatelnějšímu poklesu došlo v části jesenicko-šumperské, kde od roku 2014 do roku 2018 klesl PNO o 5,19 p. b. Pokles PNO v Královéhradeckém a Pardubickém kraji je téměř totožný. V Královéhradeckém kraji, od roku 2014, kdy činil PNO 6,35 % došlo do roku 2018 k poklesu o 4,04 p. b. na hodnotu 2,31 %. V Pardubickém kraji došlo k poklesu o 4,05 p. b.

Spolu s mírou nezaměstnanosti klesá i celkový počet osob, které se ucházejí o zaměstnání. V české části Euroregionu Glacensis se počet uchazečů o zaměstnání snížil z 53.082 (v roce 2014) na 19.909 osob (v roce 2018), tj. o cca 62,5 %. Nejvyšší procento uchazečů o zaměstnání se v EG nachází v Královéhradeckém kraji (v roce 2018 – 44,5 % celkového počtu uchazečů o zaměstnání v celé české části EG). Podíl Pardubického kraje je v tomtéž roce o něco menší, konkrétně 39,5 % uchazečů o zaměstnání. Jesenicko-šumperská část vykazovala v roce 2014 14,26 % uchazečů z celého EG a v roce 2018 došlo k mírnému nárůstu na 16,01 %.

Při posuzování trhu práce na území euroregionu je třeba zmínit i jeho vzájemné vazby. Především podniky situované na české straně mnohdy hledají zaměstnance mezi obyvateli polské části euroregionu. Z údajů okresních úřadů vyplývá, že tyto firmy nejčastěji hledají zaměstnance do takových odvětví jako je těžební průmysl/hornictví, automotive, doprava a zdravotní péče.

SOCIÁLNÍ PODPORA

Na území euroregionu přetrvává problém chudoby a nutnost využívat sociální podporu. Je třeba zdůraznit, že problém chudoby vnímají i samotní obyvatelé polské části euroregionu. Na 32 % dotazovaných tvrdí, že sociální vyloučení patří ke slabým stránkám euroregionu, a dalších 51 %, že je to hrozba pro jeho budoucnost.

Z údajů vyplývá, že v roce 2018 sociální podporu na území polské části euroregionu využívalo 8.826 domácností, které byly pod příjmovou hranicí. Jednalo se přibližně o 25 % všech domácností využívajících podporu na území Dolního Slezska (při podílu obyvatelstva 17,5 %). Lze tak konstatovat, že problém chudoby se na dotčeném území vyskytuje se zvláštní intenzitou. Je však vhodné upozornit, že oproti roku 2012 se situace v euroregionu výrazně zlepšila. Tehdy podporu využívalo 14.936 domácností, které byly pod příjmovou hranicí.

Ve sledovaném období se situace zlepšila také ve všech obcích euroregionu. Největší pokles počtu domácností využívajících sociální podporu byl zaznamenán v obcích: Złoty Stok (58,6%), Strzegom (57,9 %), Kamieniec Żąbkowicki (55,4 %), Stronie Śląskie (53,7 %), Głuszycza (52,9 %), Szczytna (52,9 %) a Mieroszów (51,8 %). V těchto všech obcích se počet domácností pod příjmovou hranicí, které využívaly sociální podporu, snížil o více jak polovinu.

Nejpomaleji počet domácností, které využívaly sociální podporu, klesal v následujících obcích: Polanica-Zdrój (15,0 %), Strzelin (24,9 %), Bardo (26,8 %) a městská obec Dzierżoniów (26,9 %).

Z uskutečněného šetření vyplývá, že problém chudoby a sociálního vyloučení se vyskytuje i v české části euroregionu, byť je jeho míra poměrně malá. Dle Analýzy sociálně vyloučených lokalit v ČR z roku 2015, resp. související Mapy sociálně vyloučených lokalit v ČR, se v zájmovém území Euroregionu Glacensis nachází celkem 74 sociálně vyloučených lokalit, ve kterých žije odhadem 3 800 – 6 600 lidí.

Území Královéhradeckého a Pardubického kraje se oproti ostatním regionům ČR drží mezi kraji s nejnižším počtem sociálně vyloučených lokalit. Z celkového počtu 606 identifikovaných SVL v ČR se jich na území působnosti euroregionu nachází 74, což je cca 12 % (tato hodnota téměř koresponduje s podílem rozlohy území na rozloze ČR). Ještě daleko menší podíl oproti celkovému součtu ČR (cca 95 000 – 115 000) vykazuje odhadovaný počet obyvatel žijících v SVL na území Euroregionu Glacensis (méně než 10 %). To svědčí o tom, že sociálně vyloučené lokality v zájmovém území jsou více roztroušené a méně lidnaté oproti jiným oblastem ČR.

Ze zájmového území nalezneme nejvíce sociálně vyloučených lokalit v pohraničních okresech Šumperk (+ Bílá Voda v okrese Jeseník), Náchod a Ústí nad Orlicí, přičemž v okresech Náchod a Ústí nad Orlicí je odhadován také nejvyšší počet obyvatel žijících v SVL (v obou okresech přes 1 000 lidí). Na druhé straně spektra se nachází území okresů Pardubice, Svitavy a Trutnov, ve kterých se shodně nachází pouze po 3 sociálně vyloučených lokalitách a počet osob v nich žijících nepřesahuje v žádném z těchto okresů 500. Zcela bez identifikované sociálně vyloučené lokality jsou správní obvody ORP Vrchlabí, Nová Paka, Dvůr Králové nad Labem, Nové Město nad Metují, Přelouč, Holic, Hlinsko, Litomyšl, Polička, Žamberk, Králíky a Mohelnice.

Podpora pro rodiny probíhá také skrze systém péče o děti do 3 let. Taková péče umožňuje rodičům nástup do zaměstnání, což přispívá k profesní aktivizaci a omezení jevu chudoby.

V roce 2018 bylo v jeslích, dětských odděleních a klubech fungujících na území polské části Euroregionu Glacensis celkem 1.530 míst, což znamenalo cca 10,2 % všech míst v Dolním Slezsku. Tento podíl je nižší, než by bylo možné vyvodit z počtu obyvatel euroregionu (17,5 % všech obyvatel regionu). Z uvedeného vyplývá, že dostupnost pečovatelských zařízení pro děti do 3 let je pro obyvatele euroregionu poměrně nízká.

Oproti roku 2012 se počet míst zvýšil o 100,8 % ze 762 na 1.530. Současně se zvýšil i počet dětí využívajících během roku péči v těchto zařízeních, a to z 1.282 na 2.209 (o 72,3 %). Ve sledovaném období byl bohužel jak nárůst míst v zařízeních, tak i nárůst počtu dětí využívajících tato zařízení pomalejší než v Dolním Slezsku.

Je třeba zdůraznit, že ve sledovém období byl počet dětí využívajících péči větší, než počet míst nabízených v jeslích, dětských odděleních a klubech nacházejících se na území euroregionu. Toto poukazuje na skutečnost, že na území euroregionu je infrastrukturální nedostatek.

Výše uvedenou tézi potvrzují také následující údaje. V roce 2018 byl podíl dětí v jeslích v euroregionu 9,2 %, kdežto v celém vojvodství činil 16,6 %. Pozitivní je skutečnost, že ve srovnání

s rokem 2012 se na území euroregionu hodnota tohoto ukazatele zvýšila, protože tehdy činila 3,3 %.

PŘEDŠKOLNÍ VÝCHOVA A VZDĚLÁVÁNÍ

Sociální a hospodářský potenciál se dlouhodobě buduje mj. odbouráváním bariér v dostupnosti vzdělávání, a to již od předškolního věku. Dostupnost mateřských škol umožňuje rodičům nástup do zaměstnání, a proto může přispívat k omezení chudoby.

Na území české části Euroregionu Glacensis se ke dni 27. 2. 2020 nacházelo celkem 1.143 škol, což činí 12 % ze všech škol, které v ČR jsou. V rámci EG je nejvíce škol v Pardubickém kraji, celkem 543. Z toho je 250 škol mateřských, 146 základních, 82 středních, 10 vyšších odborných a 1 vysoká škola, tedy Univerzita Pardubice.

V Královéhradeckém kraji je o 56 škol méně, mateřských škol je 200, základních škol je 258, což je více než v Pardubickém kraji, 77 středních škol, 11 vyšších odborných a stejně jako v Pardubickém kraji je i v Královéhradeckém kraji 1 vysoká škola, konkrétně Univerzita Hradec Králové.

V nejmenší části EG, v jesenicko-šumperské části se školy nachází pouze v okrese Šumperk, v obci Bílá Voda se dle údajů na oficiálních webových stránkách obce žádná škola nenachází. Na Šumpersku tedy je 113 škol, z toho 46 mateřských, 69 základních, 16 středních a 3 detašovaná pracoviště vysokých škol. Z toho 2 detašovaná pracoviště Vysoké školy báňské – Technické univerzity, jde o fakultu Ekonomickou a Fakultu strojní v Šumperku. Dále vzniklo Konzultační středisko Provozně ekonomické fakulty České zemědělské univerzity. V nabídce je bakalářské studium a na něj navazující magisterské studium, kdy absolventi získávají akademický titul Ing. (inženýr).

Stojí za to zmínit, že počet občanů s vysokoškolským vzděláním v české části EG pokulhává pod celorepublikovým průměrem o 2,27 % a činí 9,86 %.

V meziokresním srovnání EG je nejvíce vysokoškolsky vzdělaných občanů v okrese Hradec Králové a v rámci kraje je to celkem 14,26 %, tedy rovných 20 000 občanů. Všechny ostatní okresy jsou v rámci kraje ve vyrovnaném poměru, tedy žije v každém z nich lehce přes 8 % obyvatel s vysokoškolským vzděláním. Poněkud jinak je tomu v Pardubickém kraji, kde nejvyšší četnost vysokoškolsky vzdělaných občanů je v okrese Pardubice, a to 12,71 %, tedy 18.450 obyvatel a všechny další okresy mají stejně jako v Královéhradeckém kraji lehce přes 8 % vysokoškolsky vzdělaných obyvatel. Co se týče části jesenicko-šumperské, jejich průměrný počet vysokoškolsky vzdělaných osob je přibližně o 2 % nižší, než v okresech Pardubického a Královéhradeckého kraje, čítá v průměru 7,35 % obyvatel.

V polské části euroregionu je také nabízena předškolní výchova a vzdělávání na různých úrovních, počínaje základními a konče vysokými školami.

V roce 2018 bylo ve všech zařízeních předškolní výchovy na území polské části Euroregionu Glacensis celkem 13.729 míst, což znamenalo cca 14,5 % všech míst v Dolním Slezsku. Tento podíl je nižší, než by bylo možné vyvodit z počtu obyvatel euroregionu (17,5 % všech obyvatel regionu). Z uvedeného vyplývá, že dostupnost zařízení předškolní výchovy může být pro obyvatele euroregionu menší než ve vojvodství.

Pozornost si zaslouží skutečnost, že na území euroregionu jsou vyvíjeny snahy o spolupráci a výměnu zkušeností v oblasti předškolní výchovy s českými partnery. Příkladem může být projekt „Poznejme se lépe“ realizovaný mateřskými školami v Bożkowě a Hronově. Projekt umožňuje výměnu dobré praxe a spolupráci předškolních učitelů z obou stran hranice a také je zaměřen na odbourávání kulturních bariér. Bohužel územní šíře projektu není velká.

Významnou otázkou související se sociální oblastí je školní vzdělávání. V období 2005-2018 se v euroregionu zvýšil počet žáků v základních školách, a to z 33.476 na 34.135 (o 2,0 %). Ve stejném období se tento jev projevil i v Dolním Slezsku, ale ve větší míře (19,5 %). Zvýšení počtu žáků v základních školách vysvětluje reforma školství.

Na situaci základního školství v euroregionu poukazují mj. výsledky zkoušek žáků 8. ročníků. Průměrné výsledky zkoušky z polského jazyka, matematiky a anglického jazyka jsou bohužel pod průměrem Dolního Slezska.

Při posuzování výsledků zkoušky si lze všimnout, že rozdíl výsledků žáků škol nacházejících se na území euroregionu a Dolnoslezského vojvodství se pohybuje v rozmezí od 3 procentních bodů u polského jazyka do 6,6 procentního bodu u matematiky.

Tato situace může poukazovat na příliš malou dodatečnou vzdělávací nabídku, která by umožňovala rozvíjet zájmy žáků. A proto je nutné vyvíjet aktivity podporující realizaci dodatečné výuky. Důraz musí být kladen na matematické a jazykové hodiny.

Z hlediska fungování Euroregionu Glacensis by měla mít zvláštní místo výuka českého jazyka. V současné době má však bohužel okrajový význam. Potvrzuje to dotazníkové šetření. Přes 63 % dotazovaných považuje znalost českého jazyka za slabou stránku euroregionu. Zároveň cca 27 % respondentů vidí ve znalosti češtiny příležitost pro rozvoj euroregionu.

Významná je také spolupráce škol a žáků z Polska a České republiky. Je třeba zdůraznit, že lze v této oblasti sledovat pozitivní změny. Příkladem zde mohou být realizované společné projekty jako jsou:

- „Polsko-český blog o spolupráci“ – spolupracující školy – č. 2 z Nowé Rudy a Broumova uspořádaly pro své žáky filmové a blogerské dílny. Děti také navštívily Krkonošský národní park, kde společně pořizovaly fotografie nezbytné pro fotoreportáž zveřejněnou na společném blogu, který je hlavním výstupem projektových aktivit.

- CETiK – v rámci projektu Polsko-Czeskie Stronie Art probíhala výuka češtiny pro Poláky a výuka polštiny pro Čechy. Projekt přispěl k omezení, a dokonce k plnému odbourání jazykové bariéry. Projekt byl realizován na území partnerských měst Staré Město – Stronie Śląskie.
- "Looking for similarities" – projekt žáků Základní školy č. 9 z Dzierżoniowa s partnerskou Základní školou Aloise Jiráska z Lanškrouna. Žáci pracovali on-line a poznávali školu, město a zemi partnerské školy. Díky práci na projektu sdíleli své zájmy, psali dopisy vrstevníkům v angličtině, pořizovali multimediální prezentace o svých městech, regionech a zemích a učili se o historických vazbách mezi Polskem a Českem. Během setkání v Lanškrouně žáci z obou škol prezentovali své divadelní, pěvecké a taneční dovednosti. Nejvýznamnější součástí návštěvy byla terénní integrační hra v mezinárodních družstvech.
- „Společně 20 let“ – realizace programu přispěla k rozvoji a utužení spolupráce mezi žáky Základní školy č. 3 v Dzierżoniowě a Základní školy v Lanškrouně, jejich rodiči a zaměstnanci obou škol. Pořádány byly společné zájezdy, kulturně sportovní akce, výroční setkání u příležitosti 20leté spolupráce obou škol.
- „Společně objevujeme česko-polské pohraničí“ – realizace programu přispěla k prohloubení a utužení spolupráce mezi Základní školou č. 9 v Dzierżoniowě a Základní školou Aloise Jiráska v Lanškrouně, tj. žáky, zaměstnanci a jejich rodinami. V rámci projektu se konala výjezdní setkání žáků z obou škol: tři soutěže (logo projektu, pohlednice propagující polsko-české příhraničí a fotosoutěž); byl zpracován slovníček se slovními obraty vhodnými pro žáky a turisty; uskutečnily se on-line hodiny; učitelé sdíleli své zkušenosti. Realizace programu umožnila integraci žáků a pracovníků obou škol, navázání nových známostí, výměnu zkušeností v oblasti vzdělávání, odbourání jazykových a kulturních bariér, zvýšení vědomostí o historii, tradicích a turistických zajímavostech partnerského města.
- „Polsko-česká olympiáda rozmanitostí“ – poznávání chutí a tradic, podpora zájmu nejmladších obyvatel polsko-českého příhraničí o kulturu souseda a rozvíjení výtvarných dovedností dětí od 6 do 10 let.
- „Sport bez hranic“ – projekt byl zaměřen na sportovní výměnu žáků škol z Wałbrzychu a Hradce Králové, společné sportovní aktivity, návštěvy turistických zajímavostí regionů, možnost poznávání sousední země, navázání kontaktů mezi školami a žáky.
- „Tu a tam kamarády mám II“ – projekt realizovaný ve spolupráci obce Świdnica s městem Kopidlno měl za cíl odstraňování bariér, propojování cílových skupin a prohlubování a rozvíjení partnerské spolupráce. Cíle projektu byly naplňovány během partnerských setkání zaměřených na vzájemné poznávání, získávání nových zkušeností a dovedností a integraci účastníků projektu.
- „Čas od času zase dohromady“ – projekt, v jehož rámci se konal šestidenní kurz pro děti ze škol v Medlově a Borowě. Během kurzu se připravovaly na orientační běh – poznávaly

pravidla jeho organizace a průběhu, a také zlepšovaly tělesnou zdatnost. Trénovaly také soupeření v rámci jiných sportovních disciplín, jako jsou basketbal, atletika, fotbal a plavání.

- „Po stopách Lecha a Čecha“ – v rámci projektu se děti ze základních škol v Międzyzlesie a Králíkách společně účastnily pěších pochodů a cykloakcí, mj. na Králický Sněžník. Skupina polských a českých dětí také absolvovala autobusový zájezd do polského Hnězdna (Gniezno) s cílem poznávání dějin Polska.
- „Sport bez hranic“ – partner projektu: Městský úřad Radków a škola v Meziměstí.
- „Můj domov je blízko tvého domova“ - partner projektu: úřad a škola v Bezděkově.
- „Spolu pro lidi a přírodu“ – Křesťanské sdružení A Rocha v Dobrém.

Na úroveň vzdělávání může mít vliv i stav infrastruktury. Bohužel je třeba zdůraznit, že technický stav vzdělávacích zařízení je mnohdy neuspokojivý a vyžaduje modernizaci. Ne vždy je také jejich dislokace příslušná probíhajícím demografickým procesům. Je také třeba upozornit na neuspokojivý stav vybavení odborných učeben.

Další analýzu vyžaduje stav odborného školství, protože je třeba pamatovat, že nejdůležitější městská střediska mají potenciál k rozvoji průmyslu.

Bohužel v průběhu let docházelo k útlumu odborného školství. V roce 2018 fungovalo na území euroregionu 18 odborných škol pro mládež (bez speciálních), což bylo 21,7 % všech odborných škol v Dolním Slezsku. Nejvíce odborných škol se nacházelo ve Wałbrzychu – 4. Odborné školy fungovaly také v obcích/městech: Bielawa (2 školy), městská obec Kłodzko (2), Strzelin (2), Ząbkowice Śląskie (2), městská obec Dzierżoniów (1), Bystrzyca Kłodzka (1), Kudowa Zdrój (1), městská obec Nowa Ruda (1), Strzegom (1), Ziębice (1).

Do uvedených škol docházelo celkem 1.143 žáků, což je přibližně 18,7 % všech žáků odborných škol v Dolnoslezském vojvodství. Největší počet žáků byl ve školách ve Wałbrzychu (312), Kłodzku (184), Dzierżoniowě (120) a Ząbkowicích Śląských (105). Nejméně žáků pak bylo ve školách v obcích Kudowa Zdrój (31) a Ziębice (39).

Na zmíněný útlum odborného školství poukazuje skutečnost, že se v letech 2012–2018 podíl absolventů odborných učilišť v celkovém počtu absolventů středních škol na území euroregionu snížil z 22,5 % na 17,5 %.

Postupný útlum odborného školství vedl k tomu, že vzdělávací systém byl „odtržen“ od potřeb trhu. Toto tvrzení potvrdily i výsledky dotazníkového šetření. Přes 31 % dotazovaných považuje míru přizpůsobení školství potřebám ekonomiky za slabou stránku euroregionu.

Střední školství je soustředěno v hlavních městech euroregionu, zejména ve Wałbrzychu. Na kvalitu vzdělávání v euroregionu poukazuje průměrná úspěšnost maturit. Průměrná úspěšnost maturit v roce 2018 byla ve všeobecně vzdělávacích školách na úrovni 88,8 % a byla vyšší než průměr Dolnoslezského vojvodství (87,4 %).

Je třeba zdůraznit, že málo populární je nadále výměna žáků mezi středními školami z ČR a Polska. Z informací získaných od okresních úřadů vyplývá, že na polské straně se takové výměny účastnili pouze žáci Integrované školy č. 1 Prof. Wilhelma Rotkiewicze v Dzierżoniowě. V Polsku pak byli na pobytech žáci následujících českých škol: Vyšší odborná škola a Střední průmyslová škola Jičín, Střední odborná škola a Střední odborné učiliště Lanškroun.

Rozvoj ekonomiky využívající nové technologie vyžaduje spolupráci průmyslu a vědy. Na území euroregionu v současné době vysoké školy sídlí ve dvou městech: Wałbrzych a Kłodzko.

V současné době v euroregionu působí tyto vysoké školy: Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Angelusa Silesiusa w Wałbrzychu (Státní vysoká odborná škola Angeluse Silesiuse ve Wałbrzychu), Politechnika Wrocławska Wydział Techniczno-Inżynieryjny w Wałbrzychu (Vratislavské vysoké učení technické Fakulta technicko-inženýrská ve Wałbrzychu), Wyższa Szkoła Zarządzania i Przedsiębiorczości w Wałbrzychu (Vysoká škola managementu a podnikání ve Wałbrzychu), Wyższa Szkoła Medyczna w Kłodzku (Vysoká škola lékařská v Kłodzku), Wyższa Szkoła Zarządzania „Edukacja” we Wrocławiu, Wydział Turystyki w Kłodzku (Vysoká škola managementu „Vzdělávání” ve Wrocławiu, Fakulta cestovního ruchu v Kłodzku), Wydział Zamiejscowy Dolnośląskiej Szkoły Wyższej w Kłodzku (Detašované pracoviště fakulty Dolnoslezské vysoké školy v Kłodzku).

Je třeba zdůraznit, že studenti pocházející z euroregionu si často vybírají studium ve Wrocławu, která nabízí nejen více možností studia, ale také bohatší kulturní a společenské vyžití.

KULTURA

Mezi obyvateli polské části euroregionu převládá přesvědčení, že dostupnost kulturní nabídky je jeho silnou stránkou (40 %) a také příležitostí k jeho dalšímu rozvoji (cca 38 %). Nicméně cca 21 % dotazovaných mělo opačný názor a dostupnost kulturní nabídky považuje za slabou stránku euroregionu. Důležité je, že respondenti vnímají význam kultury pro fungování a rozvoj euroregionu.

Na území euroregionu je řada památek s historickou hodnotou, kupříkladu historický památník Bazilika minor svatých apoštolů Petra a Pavla ve Strzegomi nebo Bazilika ve Vambeřicích. Je také třeba upozornit, že stav četných památek na území euroregionu je mnohdy neuspokojivý. Nicméně se díky jejich potenciálu mohou stát významným „pohonem” rozvoje cestovního ruchu.

Kulturní nabídku euroregionu posilují akce nadregionálního významu. Detailní informace jsou uvedeny v tabulce níže.

Tabulka. Vybrané kulturní akce v EG

Kulturní nabídka polské části euroregionu	Kulturní nabídka české části euroregionu
Dolnośląski Festiwal Tajemnic (Dolnoslezský festival tajemství) – Zámek Książ ve Wałbrzychu	Brutal assault, Jaroměř, hudební festival
Dolnośląski Festiwal Zupy (Dolnoslezský polévkový festival) v Jedlině-Zdroji	Rock for people, Hradec Králové, hudební festival
Festiwal Kwiatów i Sztuki (Festival květin a umění) ve Wałbrzychu	Jazzinec, Trutnov, hudební festival
Festiwal im. Włodka Szomańskiego „Nie tylko Gospel” v Mioszowě	Romantický Hrádek, Hrádek u Nechanic, festival vážné hudby
Festiwal Hommage à Kieślowski v Sokołowsku (obec Mioszów)	Mezinárodní folklorní festival Červený Kostelec
Festiwal Sanatorium Dźwięku (Festival Zvukové sanatorium) v Sokołowsku	Divadlo evropských regionů, Hradec Králové, divadelní festival
Międzynarodowy Festiwal Muzyki Kameralnej im. Księżnej Daisy (Mezinárodní festival komorní hudby kněžny Daisy) ve Wałbrzychu	Jiráskův Hronov, divadelní festival
Międzynarodowy Festiwal Folkloru (Mezinárodní folklorní festival) v Nowé Rudě	Mezinárodní horolezecký filmový festival, Teplice nad Metují
Międzynarodowy Festiwal Folkloru (Mezinárodní folklorní festival) ve Strzegomi	Novoměstský hrnec smíchu, Nové Město nad Metují, filmový festival
Międzynarodowe Biennale Rzeźby w Granicie (Mezinárodní bienále sochání v žule) ve Strzegomi	Poláčkovo léto Rychnov nad Kněžnou, divadelní festival
GWARKIADA – historický průvod, jehož se účastní čeští partneři, doprovázený vystoupeními souborů, včetně českých. Akce láká občany a návštěvníky z polských i českých příhraničních obcí, Złoty Stok	Mezinárodní hudební festival F. L. Věka, Orlické hory, festival vážné hudby
Złoty FolkStok – přehlídka folklorních souborů	Folklorní festival Pardubice – Hradec Králové
Święto Twierdzy (Pevnostní slavnosti) ve Srebrné Górze	GRAND festival smíchu, Pardubice, divadelní festival
Dni i noce Krzywej Wieży (Dny a noci Křivé věže), Ząbkowice Śląskie	Pardubické hudební jaro, festival vážné hudby
Silver Hill ve Srebrné Górze	Tomášková a Novákova hudební Skuteč, festival vážné hudby

Pejzaže kulinarne Polanicy (Kulinářská krajina Polanice), Polanica-Zdrój	Mezinárodní hudební festival Letohrad
Festiwal im. M. Czubaszek "Cały Kazio", Polanica-Zdrój	JamRock Žamberk, hudební festival
Festiwal Twórczości Dziecięcej "Kalejdoskop Talentów" (Festival dětské tvorby „Kalejdoskop talentů”)	Smetanova Litomyšl, festival vážné hudby
Festival CZ-PL	Loutkářská Chrudim, festival loutkového divadla
Międzynarodowy Festiwal Tańca im. Olgi Sawickiej (Mezinárodní taneční festival), Łądek Zdrój	Mezinárodní folklorní festival Šumperk
Polsko-český vánoční jarmark	Bioslavnosti (Biofestival) Staré Město – největší festival bio potravin
Reimannův festival v Krosnowicích	
Dolnoslezská přehlídka folklorních souborů v Arboretu Wojślawice	
Okresní závody pečené brambory (Dzierżoniowskiy okres)	
Festiwal teatrów lalkowych „Humpty dumty” (Festival loutkových divadel), Łądek Zdrój	
Festiwal Górski im. Andrzeja Zawady, Łądek Zdrój	
Festiwal Wrażeń (Zážitkový festival). Během tří letních prázdninových sezón v letech 2018-2020 se v různých turistických objektech na české a polské straně konají dílny poskytující výjimečné zážitky a dojmy	
Polsko-české vánoční a velikonoční stoly	
Česko-polský festival v Kudowě-Zdroji	Čokoládové lázně, Velké Losiny, multižánrový festival
Polsko-české dny moře v Kudowě-Zdroji – akce s námořnickými písněmi, humorem a surrealistickým nádechem	
Regałowisko Bielawa Reggae Festiwal	
Międzynarodowy Festiwal Chopinowski (Mezinárodní Chopinův festival), Duszniki-Zdrój	
Rytíři svatého Floriána / Polsko-české závody sborů dobrovolných hasičů, Bystrzyca Kłodzka	

Kongres občanských aktivit – „Jedni hledají krásná místa k životu, jiní způsobují, že ta místa, kde žijí, se stávají krásná“	
--	--

Zdroj: na základě českých a polských podkladů.

Kulturní nabídku Euroregionu Glacensis obohacuje také řada galerií a muzeí místního, oblastního, regionálního i nadregionálního významu. Speciálním a stále oblíbenějším typem muzeí jsou skanzeny, tedy muzea v přírodě, která zpravidla představují tradiční lidovou architekturu a tradice. Tuto kategorii na území české části EG zastupují zejména Muzeum v přírodě Vysočina v okrese Chrudim, které sdružuje expozici vesnického prostředí Veselý Kopec, vesnickou památkovou zónu Svobodné Hamry a památkovou rezervaci lidové architektury Betlém v městě Hlinsko. V Královéhradeckém kraji, v městě Třebechovice pod Orebem, dále nalezneme menší skanzen Krňovice.

Speciální kategorii atraktivit tvoří zoologické zahrady a podobná zařízení. Tradiční a hojně navštěvovanou je Zoologická zahrada Dvůr Králové nad Labem v okrese Trutnov, zaměřená na chov afrických zvířat. Její nejatraktivnější součástí je rozlehlý a v poměrech ČR jedinečný safari park s volně žijící zvěří. Menší zoologická zařízení zastupuje Biopark Štít v okrese Hradec Králové. Významné kulturní akce, kromě jednorázových představení a koncertů, většinou mají delšího trvání, ať už v podobě vícedenních hudebních, folklorních nebo divadelních festivalů, či ještě déle trvajících výstav. Pro dlouhodobý rozvoj cestovního ruchu v území mají jednoznačně největší význam akce konané pravidelně každý rok. V tabulce níže jsou uvedeny vybrané nejvýznamnější kulturní festivaly dlouhodobě pořádané na území Euroregionu Glacensis.

Z uvedeného plyne, že euroregion má bohatou a různorodou kulturní nabídku. Pořadatelé bohužel musí mnohdy čelit problémům, k nimž patří mj.: problémy s infrastrukturou, např. nedostatek objektů, jako jsou společenské sály, nedostatek parkovacích míst, finanční problémy, omezené personální kapacity pořadatelů.

Na závěr je třeba zdůraznit, že příslušně rozvinutá kulturní sféra činí z území atraktivní místo k životu kreativních osob. Jsou zde pak i větší možnosti pro získávání studentů a zadržení absolventů. Kultura je totiž významným faktorem, který ovlivňuje socio-ekonomický rozvoj euroregionu.

SPORT A REKREACE

V letech 2012-2018 se počet sportovních klubů v polské části euroregionu zvýšil o 5,6 % z 215 na 217. Nutno podotknout, že tento nárůst byl rychlejší než průměr Dolnoslezského vojvodství (5,3 %).

Při posuzování situace v euroregionu lze konstatovat, že počet klubů se zvýšil v 11 obcích, v dalších třinácti se pak nezměnil. Pokles počtu klubů byl zaznamenán v 11 obcích, a nejznatelnější byl v obcích: Pieszyce, Niemcza, Kudowa Zdrój a Stronie Śląskie.

V roce 2018 měly tyto kluby celkem 13.184 členů. Oproti roku 2012 se počet členů zvýšil o 11,6 %. Bohužel nárůst počtu členů byl pomalejší než v celém vojvodství, jehož průměr byl 21,2 %.

V letech 2012-2018 k nárůstu počtu členů sportovních klubů došlo v 18 obcích euroregionu. V největší míře se počet sportovců zvýšil v obcích: Międzyzlesie (159,6 %), Lewin Kłodzki (150,0 %), vesnická obec Kłodzko (121,5 %), Borów (105,0 %). Současně v sedmnácti obcích došlo k poklesu počtu členů sportovních klubů (nejvíce v obcích Pieszyce a Niemcza).

Je vhodné také zdůraznit, že se postupně mění druhy disciplín nabízených sportovními kluby. Klesá dominantní podíl kopané a současně roste zájem o takové disciplíny, jako je lukostřelba, šachy nebo volejbal.

Z dotazníkového šetření vyplývá, že více než 52 % respondentů považuje dostupnost sportovní infrastruktury za silnou stránku euroregionu. Opačný názor mělo 14 % respondentů. Z dřívějších analýz prováděných pro jednotlivé obce vyplývá, že chybí zejména objekty, které mohou celoročně plnit sportovní a rekreační funkce, jako jsou sportovní haly a bazény. Dodatečně je nutné upozornit na stávající problémy vyplývající z technického stavu existující infrastruktury, včetně jejího nepřizpůsobení potřebám obyvatel (zejména se zdravotním postižením a seniorů).

Na území euroregionu se konají četné sportovní závody, např.:

- Běh na Jawornik;
- Běh na Velkou Sovu;
- Bieg tropem wilczym (Běh po vlčí stopě);
- "Sněžnický" běh – nejstarší horský běh v Polsku;
- Bieg narciarski Ziemi Bystrzyckiej (Běh na lyžích Bystřicka);
- Mezinárodní sjezd na rohačkách – Międzygórze;
- CYKLO GLACENSIS – cykloakce na polsko-českém příhraničí, která se koná pravidelně každý třetí květnový víkend od roku 2002. Hlavními organizátory akce je Powiat Kłodzki (okres) a Svazek obcí Region Orlicko-Třebovsko;
- Turystyki Ziemi Bystrzyckiej (Dny turistiky Bystřicka);
- Finał PUCHARU POLSKI w Dogtrekkingu (Finále Poháru Polska v dogtrekkingu) – Złoty Stok;
- Maraton Zumby;
- Międzynarodowy Turniej Zapaśniczy z okazji Świąta Niepodległości w Dzierżoniowě (Mezinárodní zápasnický turnaj u příležitosti Dne nezávislosti);
- Muflon MTB;
- Ogólnopolski Sptyw Kajakowy „NYSA KŁODZKA” im. N. Bondyra (Celorepublikové sjíždění Kladské Nisy na kajakách);

- Powiatowy Rajd Rowerowy "BIKEowa Ziemia Żąbkowicka" (Okresní cyklistický závod) – pravidelná akce pořádána od roku 2000, které se každým rokem účastní cca 500 účastníků;
- Sowiogórska dycha – běh;
- Town Hill;
- Závody Enduro;
- Zawody sportowe o puchar Prezesa NTBS (Sportovní závody o pohár předsedy NTBS);
- Triatlonové závody Garmin Trinator Radków;
- Garmin Ultra Race – horský běh pořádaný na vzdálenost: 82 km, 55 km, 24 km a 9 km;
- Pablów běh na lyžích;
- Soví běh (třemi městy Dzierżoniów-Pieszyce-Bielawa);
- Wyroluj Raka (vyjíždka na inlinech věnována problematice prevence proti rakovině).

Pozornost si také zaslouží skutečnost, že v posledních letech došlo k rozvoji cyklistické a lyžařské infrastruktury. Příkladem zde může být nově vzniklá síť cyklostezek typu Singletrack Glacensis v obci Bystrzyca Kłodzka a lyžařské běžecké trasy (lyžařský areál Spalona, běžecké tratě Międzygórze).

Také česká část euroregionu má bohatou a pestrou nabídku tradičních sportovních akcí.

Počtem sportovních klání s mezinárodním významem nad ostatními místy euroregionu vyniká krajské město Pardubického kraje - Pardubice. Určitě nejvýznamnější akcí zde konanou je pravidelně každý rok v říjnu Velká Pardubická steeplechase, nejtěžší překážkový dostih v kontinentální Evropě. V roce 2020 se poběží již její 130. ročník.

V pravidelném podzimním termínu se každý rok koná také závod motocyklů na ploché dráze o Zlatou přilbu města Pardubic – nejstarší závod svého druhu na světě se špičkovou mezinárodní konkurencí. V Pardubicích se dále pravidelně každý rok koná Pardubická juniorka – mistrovství ČR staršího dorostu v tenise, Czech open – největší český šachový turnaj, a Pardubický vinařský půlmaraton – tradiční mistrovství ČR v půlmaratonu.

V horských střediscích, zejména v Krkonoších (výjimečně i v Orlických horách) se nepravidelně konají některé závody světového poháru v alpském lyžování, akrobatickém lyžování, či snowboardingu. Obrovskou tradici i návštěvnost mají závody ME v autokrosu v Nové Pace, stejně jako legendární závod silničních motocyklů 300 zatáček Gustava Havla v Hořicích. Čas od času díky velkým multifunkčním arénám hostí Pardubice nebo Hradec Králové i velké jednorázové sportovní akce typu Mistrovství světa nebo Evropy, a to v široké škále kolektivních i jiných sportů.

Bohužel i v tomto případě pořadatelé závodů čelí řadě problémů jako jsou malý zájem, zejména partnerů a občanů z ČR, nedostatek personálu, velká koncentrace turistů komplikující organizaci závodů.

SWOT ANALÝZA – SOCIÁLNÍ OBLAST

SILNÉ STRÁNKY	SLABÉ STRÁNKY
<ul style="list-style-type: none"> • aktivita nevládních organizací • nárůst celkového počtu míst v jeslích, odděleních jesliček a dětských klubech • nárůst počtu míst v předškolních zařízeních • fungování vysokých škol • rozvoj přeshraniční spolupráce v oblasti předškolní výchovy a vzdělávání • bohatá kulturní nabídka • široká dostupnost sportovní infrastruktury • dobře rozvinutý trh práce v české části euroregionu 	<ul style="list-style-type: none"> • demografické problémy, záporný přirozený přírůstek • rychle postupující proces stárnutí populace, znatelný zejména ve městech • nízká nabídka míst v jeslích, odděleních jesliček a dětských klubech • nízká znalost českého jazyka • nepřizpůsobení odborného školství měnícím se potřebám trhu práce • nízký potenciál vysokého školství v polské části euroregionu
PŘÍLEŽITOSTI	HROZBY
<ul style="list-style-type: none"> • rozvoj služeb soustředujících vysoce kvalifikované zaměstnance • rozvoj odborného školství • propagace sociální inkluze a předcházení chudobě • posílení víceúrovňové přeshraniční spolupráce 	<ul style="list-style-type: none"> • postupující proces stárnutí populace • reforma vysokého školství v Polsku vedoucí k marginalizaci menších vysokých škol

2. SWOT ANALÝZA – SHRNUÍ

SWOT analýza je efektivní metoda, která umožňuje identifikovat slabé a silné stránky euroregionu a také příležitosti a hrozby, které před ním stojí. SWOT analýza se skládá ze čtyř skupin faktorů:

- silné stránky – interní podmínky, které jsou silnými stránkami euroregionu a které budou přispívat k jeho rozvoji, budou-li správně využity;
- slabé stránky – interní podmínky, které jsou slabými stránkami euroregionu a které budou omezovat jeho rozvoj, nebudou-li odstraněny;
- příležitosti – vnější podmínky, které nejsou přímo závislé na chování společnosti euroregionu, ale mohou přispívat k rozvoji euroregionu, pokud budou vyvíjeny příslušné aktivity;
- hrozby – vnější podmínky, které rovněž nejsou závislé na chování společnosti euroregionu, ale které mohou ohrozit jeho rozvoj.

SWOT analýza je tak vhodným nástrojem, který umožňuje mnohorozměrné hodnocení aktuálního stavu euroregionu a je odpovídajícím východiskem pro definování požadovaných směrů rozvoje. Tato analýza takto poukazuje i na oblasti, které je potřeba ve fungování euroregionu zlepšit, a také určuje nezbytné aktivity, jejichž realizace pomůže při naplňování stanovených priorit.

Níže jsou uvedeny nejvýznamnější silné a slabé stránky euroregionu a příležitosti a hrozby pro jeho rozvoj. Výsledky uvedené v tabulce shrnují úvahy obsažené v předchozích částech analýzy.

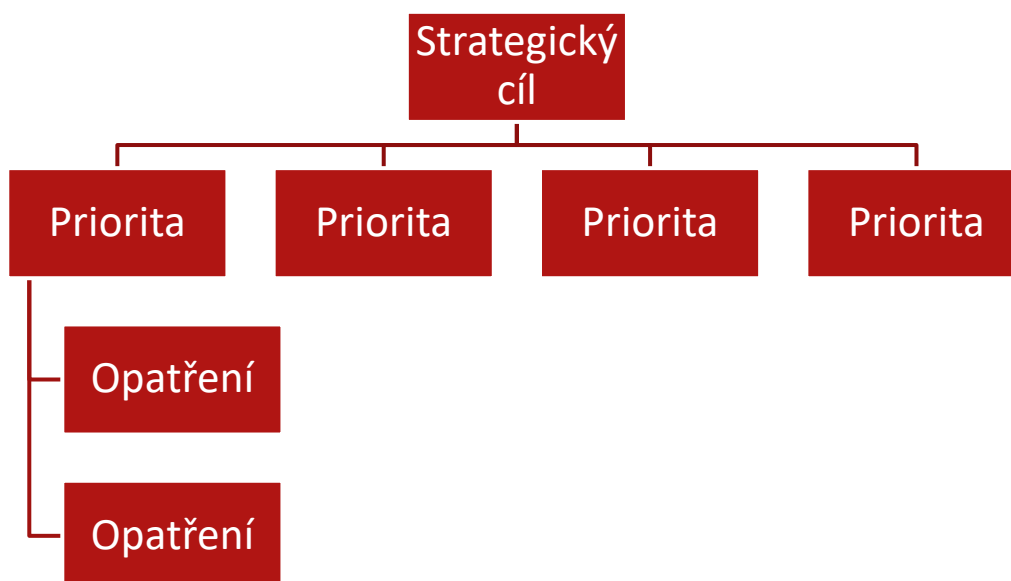
SILNÉ STRÁNKY	SLABÉ STRÁNKY
<ul style="list-style-type: none"> • potenciál pro mnohosemerný rozvoj euroregionu, zejména rozvoj cestovního ruchu • rozmanitost přírodních a krajinářských hodnot a bohaté hmotné dědictví • dobře rozvinutý průmysl v české části euroregionu, který vytváří pracovní příležitosti • vysoká kvalita místní správy a potenciál pro spolupráci územních samosprávných celků • fungování mezinárodního letiště • bohatá kulturní a sportovní nabídka 	<ul style="list-style-type: none"> • demografické problémy, rychle postupující proces stárnutí populace • omezená nabídka pracovních nabídek pro osoby s vysokoškolským vzděláním • neuspokojivá dopravní dostupnost euroregionu, špatný stav vozovky na mnoha komunikacích významných pro přeshraniční spolupráci • neuspokojivé dopravní propojení české a polské části euroregionu, zejména hromadnou dopravou • problémy se znečištěním ovzduší, ztlačnější v topné sezóně
PŘÍLEŽITOSTI	HROZBY
<ul style="list-style-type: none"> • dostupnost evropských fondů pro podporu podnikání, vznik pracovních příležitostí, inovace v podnicích, spolupráci vědecko-výzkumného sektoru s podniky • velký potenciál související s obsluhností nového výhledového trhu „péče o seniory“ • posílení víceúrovňové přeshraniční spolupráce 	<ul style="list-style-type: none"> • postupující proces stárnutí populace • vyšší investiční atraktivita jiných oblastí, a to jak v ČR, tak v Polsku

Uvedená celková SWOT analýza poukazuje jak na potenciály, které se vztahují především k hospodářské oblasti, zejména cestovnímu ruchu, tak i na řadu významných slabých stránek euroregionu. Zjištěné nedostatky se vyskytují zejména v sociální oblasti a v oblasti infrastruktury a životního prostředí a týkají se jak tzv. tvrdých faktorů (konkrétních atributů euroregionu), tak i měkkých faktorů (sociálních).

Nemění to však nic na tom, že euroregion má významný rozvojový potenciál a lokální komparativní výhody, které mohou rozhodnout o jeho rozvoji v budoucnu, budou-li správně využity. Ve výsledku je nezbytná nová aktivní strategie euroregionu, která se bude soustředit na podporu endogenního potenciálu a přilákání externího kapitálu pro zrychlení rozvoje.

3. POPIS INTEGROVANÉHO PŘÍSTUPU KE ZJIŠTĚNÝM POTŘEBÁM ROZVOJE A POTENCIÁLU EUROREGIONU GLACENSIS

Integrovaný přístup ke zjištěným potřebám rozvoje a potenciálům bude zajištěn dle následující struktury

Strategický cíl: Mnohospměrný a inteligentní rozvoj euroregionu přispívající k aktivizaci obyvatel a sociální inkluzi, integraci lidí, ekonomiky a prostoru	
Priorita (P1) Inteligentní a udržitelný rozvoj euroregionu založený na endogenním potenciálu a kooperaci podniků	<p>Opatření (O1.1) Posílení konkurenceschopného postavení malých a středních podniků podporováním jejich inovací a přeshraniční spolupráce</p> <p>Opatření (O1.2) Mnohospměrný rozvoj cestovního ruchu a posílení jeho úlohy v hospodářském rozvoji euroregionu</p> <p>Opatření (O1.3) Přeshraniční propagace a podpora trhu práce</p> <p>Opatření (O1.4) Hospodářská propagace euroregionu</p>
Priorita (P2) Aktivizace a integrace obyvatel založena na vzájemné důvěře a toleranci přispívající k sociální inkluzi	<p>Opatření (O2.1) Zvýšení aktivity obyvatel a budování vzájemné důvěry prostřednictvím propagace společných přeshraničních aktivit</p> <p>Opatření (O2.2) Výstavba a modernizace sociální infrastruktury</p> <p>Opatření (O2.3) Rozvoj sociálních služeb, včetně těch realizovaných v rámci přeshraniční spolupráce</p> <p>Opatření (O2.4) Posílení úlohy kultury a sportu ve vytváření podmínek příznivých pro inkluzi a sociální inovace</p>
Priorita (P3) Chytré a udržitelné hospodaření s přírodními zdroji	<p>Opatření (O3.1) Rozvoj udržitelné, chytré a intermodální mobility</p> <p>Opatření (O3.2) Rozvoj zelené a modré infrastruktury a infrastruktury v oblasti ochrany životního prostředí</p> <p>Opatření (O3.3) Podpora pro rozvoj nízkouhlíkové ekonomiky, včetně využití obnovitelných zdrojů energie</p> <p>Opatření (O3.4) Mnohospměrné zlepšení bezpečnosti obyvatel, a to i ve vztahu ke změně klimatu</p>
Priorita (P4) Lépe spolupracující euroregion	<p>Opatření (O4.1) Větší využití ICT technologií v euroregionu</p> <p>Opatření (O4.2) Posílení spolupráce územních samosprávných celků, zejména přeshraniční</p>

STRATEGICKÝ CÍL

Mnohospměrný a inteligentní rozvoj euroregionu přispívající k aktivizaci obyvatel a sociální inkluzi, integraci lidí, ekonomiky a prostoru.

Realizace cíle, stanoveného ve strategii, přispěje k mnohospměrnému a inteligentnímu rozvoji euroregionu. Ekonomickým základem euroregionu bude konkurenceschopná a inovativní ekonomika založena na malých a středních podnicích. V důsledku implementace Strategie se také zvýší význam cestovního ruchu v rozvoji euroregionu a jeho pozitivní dopad ovlivní i jiná odvětví.

Mnohospměrná přeshraniční spolupráce povede zároveň k mnoha výhodám v sociální a územní oblasti. Rozvoj široce chápané sociální infrastruktury přispěje ke zlepšení dostupnosti a zkvalitnění nabízených veřejných a sociálních služeb, což bude mít příznivý vliv na sociální inkluzi. Společné projekty pak budou aktivizovat obyvatele euroregionu.

Celý euroregion bude propojen moderní silniční, železniční a teleinformační infrastrukturou. Další výstavba a modernizace se bude vztahovat i na cyklostezky a pěší stezky. Ke zlepšení soudržnosti euroregionu dojde i díky rozvoji ekologické a integrované hromadné dopravy. V důsledku investic do infrastruktury ochrany životního prostředí a realizované ekologické politiky se zároveňlepší stav životního prostředí.

Implementace nových technologií ve správě a podnicích, při současném prohlubování spolupráce mezi územními samosprávnými celky, nevládními organizacemi a podniky, také posílí stabilitu euroregionu, který tak bude více odolný proti následkům krizí.

4. PRIORITY A OPATŘENÍ

1. Inteligentní a udržitelný rozvoj euroregionu založený na endogenním potenciálu a kooperaci podniků

Budoucnost euroregionu závisí na dobře fungujících a inovativních malých a středních podnicích. Malé a střední podniky by se měly stát „pohonem“ mnohosměrného rozvoje euroregionu. Aby k tomu došlo, je nutné vyvíjet podpůrné aktivity, které usnadní vznik a fungování malých a středních podniků.

Klíčovým úkolem v rámci této priority by měla být podpora MSP, spočívající v umožnění podnikatelům přístupu k poradenským službám, usnadňujícím jejich fungování, zejména přeshraničně. Dále je nutné podporovat stávající a iniciovat nové sítě spolupráce podniků a také pomáhat podnikům ve spolupráci s vysokými školami a výzkumnými ústavami.

S ohledem na přírodní podmínky a historické dědictví se euroregion nebude správně rozvíjet bez silného sektoru cestovního ruchu, a proto musí být toto odvětví podporováno v mnoha směrech. Podpora posílí konkurenční postavení cestovního ruchu a umožní využít doposud nevyužité potenciály. Rekonstrukce památek, propojování turistických tras a zlepšení jejich funkčnosti, a také tvorba společných produktů cestovního ruchu by se měla stát impulzem k rychlejšímu rozvoji komplementárních odvětví, jako jsou ubytovací a stravovací služby.

Realizace této priority také vyžaduje kvalitnější fungování trhu práce. K trhu práce by se mělo přistupovat komplexně tak, aby docházelo k efektivnímu propojování zaměstnanců se zaměstnavateli. Zlepšení informačního toku mezi subjekty trhu práce by mělo zvýšit jeho efektivitu a vést k omezení nezaměstnanosti tam, kde se vyskytuje. Současně je třeba zajistit přístup k pracovní síle tam, kde je znatelný nedostatek pracovníků.

Hospodářskou pozici euroregionu bude dodatečně podporovat aktivně realizovaná společná marketingová politika, v jejímž důsledku se euroregion stane silnou a rozpoznatelnou značkou. Posílí to konkurenceschopnost euroregionu a usnadní získávání a konkurování o vnější zdroje.

1.1. Posílení konkurenceschopného postavení malých a středních podniků podporováním jejich inovací a přeshraniční spolupráce

Zvýšení hospodářského potenciálu euroregionu vyžaduje rozšíření infrastruktury pro podporu podnikání. Podniky, které na území euroregionu působí, a také nové ekonomické subjekty by měly mít možnost ve svém podnikání více využívat podporu institucí pro podporu podnikání. Subjekty podporující hospodářský rozvoj by se pak měly zaměřit na vypracování směrů podpory podnikání, které budou společné pro celé území euroregionu. Významnou úlohu pro podporu podniků by měly plnit hospodářské a odvětvové komory.

Současně by měly být podporovány aktivity zaměřené na rozšíření nabídky služeb poskytovaných podnikatelům (a to jak přímo euroregionem, tak institucemi pro podporu podnikání), jako jsou např. poradenství, tvoření kontaktních sítí, pomoc při vstupu na trh, pomoc při certifikaci výrobků. Prioritně je třeba přistupovat ke službám přeshraničního charakteru.

V rámci tohoto opatření je také nutné zajišťovat širokou informační akci o všech dostupných nástrojích podpory pro podnikatele, včetně finančních nástrojů. Lze také zvážit zřízení společné instituce, která bude malým a středním podnikům na území euroregionu poskytovat kapitál na realizaci investic s cílem pokrytí investiční mezery.

Posílení hospodářského potenciálu euroregionu dále vyžaduje zpřístupnění nových a vybavení stávajících investičních ploch, a to v místech, kde je jejich nedostatek. V tomto ohledu by měly zvláštní úlohu odehrávat územní samosprávné celky a instituce pro podporu podnikání.

Budoucí hospodářské postavení euroregionu bude ve značné míře záviset na inovačních schopnostech místních podnikatelů. Aby se vyšlo vstříc budoucím výzvám, je nutné přijímat opatření, která podnikatelům usnadní přístup k inovacím a službám poskytovaným vysokými školami a výzkumnými ústavy.

Podporovat je třeba také aktivity směřující k digitalizaci malých a středních podniků. Podpořeny by měly být takové aktivity jako je mj. rozvoj elektronického obchodu, rozvoj e-podnikání a zakládání laboratoří. Podporu by mohly získat i internetové podniky a nové podniky působící v odvětví informačně-komunikačních technologií a subjekty poskytující služby B2B.

Na ekonomickou situaci euroregionu má však vliv nejen počet ekonomických subjektů, ale také jejich schopnost spolupracovat, a proto je vhodné spolupráci mezi podnikateli propagovat. Za tímto účelem by měly být iniciovány nové a podporovány stávající síťové struktury. Současně je třeba MSP usnadňovat přístup k síti přeshraniční spolupráce a meziregionálním klastrům. Pro rozšíření a utužení spolupráce podnikatelů je vyžadováno pořádání seminářů, školení, veletrhů, výstav a přeshraničních setkání podnikatelů.

1.2. Mnohosemerný rozvoj cestovního ruchu a posílení jeho úlohy v hospodářském rozvoji euroregionu

Euroregion má velmi velký potenciál pro rozvoj cestovního ruchu, jehož význam se musí významně posílit, jelikož se jedná o jeden z pilířů jeho trvalého rozvoje.

Euroregion má k dispozici bohaté zdroje životního prostředí a také množství objektů hmotného dědictví. Turistický potenciál EG dále podporují mnohé kulturní a sportovní akce nadmístního významu. Problémem je bohužel mnohdy neuspokojivý stav objektů a infrastrukturní nedostatky, které omezují jejich efektivní zpřístupnění návštěvníkům. Měřítko přeshraniční spolupráce je k tomu neadekvátní možností a potřebám euroregionu. Ve výsledku není euroregion vždy vnímán jako celek a nevyužívá svůj potenciál odpovídajícím způsobem.

Posílení úlohy cestovního ruchu v rozvoji euroregionu vyžaduje řadu mnohospměrných opatření. V první řadě by subjekty zodpovědné za rozvoj a podporu cestovního ruchu měly zpracovat společný plán rozvoje, díky němuž se bude možné komplexně podívat na potřeby v oblasti rozvoje cestovního ruchu. V tomto plánu by měly být obsaženy klíčové infrastrukturní investice nezbytné pro propojení euroregionu, usnadňující pohyb návštěvníků mezi jeho jednotlivými zajímavostmi.

Současně je třeba vyvíjet opatření zaměřená na rekonstrukci a lepší zpřístupnění objektů hmotného dědictví, které se na území euroregionu nacházejí. Rekonstrukce by se měla vztahovat jak na celé urbanistické soubory, tak i na jednotlivé památky, včetně významných technických památek. Zvláštní pozornost je pak třeba věnovat zlepšení funkčnosti a vizuální atraktivity lázeňských míst, které by se měly stát vizitkou euroregionu. V případě lázní je vhodné, aby místní orgány ve spolupráci se soukromými subjekty vyvíjely snahy o zpracování společné nabídky zaměřené na turisty a lázeňské hosty.

Dále je nutné vyvíjet opatření, která povedou k rozšíření infrastruktury zvyšující atraktivitu historických objektů a umožní plně využít jejich potenciál. Je nutné vyvíjet aktivity směřující k rozšíření a modernizaci pěších, cyklistických, jezdeckých stezek a vodáckých tras, spojujících objekty hmotného a přírodního dědictví. Dále by měl vzniknout mobiliář přispívající k odpočinku a rekreaci. Důležité je také lepší značení turistických tras a jejich vybavení informacemi v českém, polském a anglickém jazyce.

Rozšířena musí být také infrastruktura, která umožňuje rozvoj aktivní turistiky. Rozšířená turistická a rekreační infrastruktura by měla být podnětem ke zvýšení počtu a rozvoji poskytovatelů turistických a rekreačních služeb. Na území euroregionu je také nutné paralelně vyvíjet aktivity zaměřené na propagaci rozvoje agroturistických a ekoturistických služeb. Podpora by měla být zaměřena i na rozvoj kongresové turistiky. Tento segment je nyní významným faktorem fungování cestovního ruchu v české části Krkonoš.

Současně je třeba vyvíjet aktivity směřující k posílení kulturního dění v euroregionu. Za tímto účelem je třeba podporovat kulturní instituce a jejich snahy související s pořádáním kulturních akcí. Zvlášť je třeba podporovat kulturní a sportovní akce přeshraničního charakteru.

Důležité je, aby vyvíjená opatření vedla k vytvoření komplexních produktů cestovního ruchu a vytvářela ucelený image celého euroregionu. ~~Za tímto účelem je nutné utužovat spolupráci mezi institucemi poskytujícími turistické informace.~~

[Na základě výstupů analýzy má Euroregion Glacensis velký potenciál pro rozvoj cestovního ruchu. Tento potenciál je dán mimo jiné bohatým hmotným i nehmotným dědictvím území. Euroregion má zároveň také potenciál stát se významným kulturním centrem. Široce pojatý rozvoj kultury je důležitý zejména v souvislosti s rozvojem tzv. kreativní třídy, která sdružuje kreativní lidi, kteří určují rozvoj kreativních odvětví, jež jsou jedním z pilířů budování dlouhodobé konkurenceschopnosti území.](#)

Zároveň je třeba poznamenat, že bohatá kulturní nabídka zvyšuje atraktivitu území jako místa pro život mladých lidí. Může být důležitým argumentem při získávání studentů a udržení absolventů. To je důležité zejména v souvislosti s negativním demografickým vývojem (zejména v Polsku), který souvisí mj. s migrací mladých lidí do velkých městských center (kde mají například lepší přístup ke kultuře).

Kulturní nabídku Euroregionu Glacensis tvoří podle analýzy mimo jiné četná muzea (např. Hornické muzeum v Nowé Rudě, Filumenistické muzeum v Kladské Bystřici, Papírenské muzeum v Dusznikách-Zdroji, Muzeum v Hradci Králové, Městské muzeum (Wenkeův obchodní dům) v Jaroměři) a galerie místního, oblastního, regionálního a nadregionálního významu. Pro zachování a propagaci místní kultury jsou důležité skanzeny, čili muzea pod širým nebem, která obvykle prezentují tradiční lidovou architekturu a tradice místních obyvatel.

Z analýzy také vyplývá, že se na území euroregionu pořádají výstavy určené jak pro obyvatele, tak pro návštěvníky. Přitom je třeba zdůraznit, že výstavy poskytují příležitost k integraci místní společnosti a vytvářejí také podmínky pro "tvůrčí prostředí", které je potřebné pro zajištění socioekonomického rozvoje.

Posílení atraktivity a konkurenceschopnosti cestovního ruchu území vyžaduje také péči o zachování jeho nehmotného dědictví. Je třeba poznamenat, že nehmotné dědictví euroregionu spolu s jeho hmotným odkazem vytváří specifické "klíma" území jeho *genia loci*. Využití potenciálu spojeného s nehmotným dědictvím bude přispívat diverzifikaci turistické nabídky a může tak přispět ke snížení negativního dopadu sezónnosti na rozvoj cestovního ruchu.

Zachování nehmotného dědictví území také pomáhá budovat jeho identitu. Pocit identity podporuje zakořenění obyvatel a může přispět k zabrzdění negativních migračních trendů. Je třeba mít na paměti, že odliv obyvatel může být v budoucnu zásadní překážkou rozvoje euroregionu.

S ohledem na budoucnost euroregionu je třeba přijmout mnohsměrná opatření k posílení potenciálu muzeí a dalších kulturních institucí, které pořádají výstavy a akce na podporu a šíření nehmotného dědictví území. Za tímto účelem by měly být realizovány jak "tvrdé" investice do infrastruktury, tak "měkké" investice související s podporou a propagačními akcemi. V rámci dostupných zdrojů by měly být kulturní instituce podporovány také finančně a mělo by se usilovat o rozvoj personálu. V případě rozvoje personálu budou důležité nejen kvantitativní aspekty (zaměstnávání nových pracovníků), ale také kvalitativní rozměr (zvyšování kvalifikací zaměstnanců prostřednictvím jejich účasti na školeních a stážích).

Mimo jiné bude důležité vyvíjet aktivity zaměřené na organizaci společných výstav. Je také třeba vyvíjet, podporovat a propagovat iniciativy zaměřené na přiblížení regionálních tradic a místního folklóru.

Pro rozvoj turistické funkce euroregionu je nutné vyvíjet propagační aktivity. Je důležité, aby byly v tomto směru využívány mobilní technologie, a přírodní a kulturní zajímavosti společného příhraničí byly prezentovány a propagovány společně (např. webové stránky, sociální sítě, mobilní aplikace, využití QR kódů apod.).

1.3. Přeshraniční propagace a podpora trhu práce

V průběhu let se situace na trhu práce v euroregionu zlepšila. Zmenšilo se měřítko jevu nezaměstnanosti, ale současně se zjevným problémem, a to zejména v české části euroregionu, stal nedostatek kvalifikovaných pracovníků. Ve výsledku je nutné trh práce integrovat tak, aby bylo možné trh práce v euroregionu následně považovat za jeden celek. Mimo jiné je třeba vyvíjet snahy o lepší přeshraniční tok informací o požadavcích a poptávce po zaměstnancích, hlášených podniky fungujícími na obou stranách hranice.

Pro naplnění tohoto cíle je nutná široká spolupráce jednotlivých subjektů, které na tomto trhu působí. Za tímto účelem je nutné zkvalitnit tok informací na trhu práce tak, aby se informace o pracovních nabídkách a nedostatkových profesích rychleji dostaly k zainteresovaným subjektům. Na jedné straně je proto nutné prohloubit institucionální spolupráci v rámci euroregionu a na druhé straně pak více využívat nové technologie.

Pro zlepšení fungování trhu práce je dále třeba předefinovat studijní obory tak, aby zohledňovaly potřeby celého euroregionu. Současně je třeba zvyšovat a prohlubovat kvalifikace uchazečů o zaměstnání, a to rozvíjením systémů kurzů a školení realizovaných ve spolupráci s podnikateli a nevládními organizacemi z české i polské strany. Vhodné je také pořádání společných stáží pro potenciální zaměstnance.

S ohledem na skutečnost, že nezaměstnanost se týká častěji osob s různými handicapami, které jsou natrvalo mimo trh práce, je vhodná také spolupráce se subjekty sociální ekonomiky, jejichž cílem je inkluze a profesionální aktivizace vyloučených osob.

1.4. Hospodářská propagace euroregionu

Velký význam pro rozvoj euroregionu má hospodářská propagace, která je součástí územního marketingu.

Cílem propagace bude správná prezentace hodnot euroregionu a přesvědčení externích zainteresovaných stran, aby svá aktiva umístily na jeho území. Propagační aktivity jsou zároveň formou sofistikované strategie euroregionu týkající se komunikace s vnějším prostředím (investoři, turisté), a také s již zde působícími ekonomickými subjekty a občany.

V rámci tohoto opatření je třeba vyvíjet snahy o koordinaci propagačních aktivit realizovaných na území euroregionu. Společné by měly být reklamní materiály, jejichž obsah by měl zohledňovat hospodářské výhody celého euroregionu.

Subjekty, které na území euroregionu působí, by měly současně vést aktivní informační politiku, a to s využitím moderních informačních technik. Nutné je rovněž se zapojit do propagačních iniciativ a projektů realizovaných regionálními a celorepublikovými orgány. Společná nabídka euroregionu by měla být také prezentována na celorepublikových a mezinárodních veletrzích a výstavách.

Je nutno mít na paměti, aby se na propagaci euroregionu aktivně podílely jednotlivé územní samosprávné celky. Díky tomu bude možné plně využít potenciál, vyplývající z kontaktů těchto subjektů s partnerskými obcemi/městy, nacházejícími se mimo euroregion.

2. Aktivizace a integrace obyvatel založena na vzájemné důvěře a toleranci přispívající k sociální inkluzi

Bezproblémové a trvalé fungování euroregionu závisí na postojích lidí, kteří žijí na jeho území. V rámci této priority budou vyvíjena opatření směřující k budování vzájemné důvěry mezi místními komunitami prostřednictvím přeshraniční spolupráce.

Podporovány budou aktivity vyvíjené jak neformálními skupinami občanů, tak i nevládními organizacemi. Zejména moderní a efektivně pracující nevládní organizace by se měly aktivně účastnit aktivit zaměřených na sociální inkluzi a přeshraniční aktivizaci místní společnosti.

V rámci této priority budou realizovány i aktivity zaměřené na integraci a zvyšování úrovně vzdělání, a v případě odborného vzdělávání na jeho přizpůsobení potřebám zaměstnavatelů.

Realizace této priority také vyžaduje aktivní opatření přispívající ke zdraví. Koordinovaná zdravotní politika by měla občanům euroregionu usnadnit přístup k vysoce kvalitním zdravotnickým službám. Za klíčová jsou považována také opatření zaměřená na rozvoj systému pro podporu nesamostatných obyvatel euroregionu.

Jednou z výzev, které jsou v tomto dokumentu řešeny, je posílení úlohy kultury ve fungování euroregionu. Jako zvláště významná se jeví potřeba zpracování společné a komplementární kulturní nabídky.

2.1. Zvýšení aktivity obyvatel a budování vzájemné důvěry prostřednictvím propagace společných přeshraničních aktivit

Velký význam pro efektivní fungování a rozvoj euroregionu jako celku má aktivita místní společnosti, zejména v přeshraniční dimenzi.

Tato aktivita není bohužel vždy uspokojivá a byť již hranice není reálnou bariérou, která společnosti rozděluje, nadále jsou potřebné aktivity směřující k budování vzájemné důvěry.

Klíčem k úspěchu je tak aktivizace a integrace společností euroregionu. Pro dosažení tohoto cíle je nutná všestranná podpora společenských a kulturních iniciativ přispívajících k aktivizaci obyvatel a budujících vzájemnou důvěru mezi Čechy a Poláky. Opatření, směřující k aktivizaci a integraci obyvatel euroregionu, by měla být zaměřena jak přímo na občany, tak i nevládní organizace.

Euroregion bude podporovat aktivity vyvíjené a realizované místními společnostmi. Upřednostňovány budou aktivity zaměřené na budování euroregionální identity, propagující dobré soužití a současně odbourávající předsudky, které ve společnostech přetrvávají.

Projevem aktivního chování společnosti je rozvoj nevládních organizací, včetně nadací a sdružení. Tyto organizace působí blíž společnosti, a proto mohou efektivně realizovat vybranou veřejnou a sociální činnost. Ve výsledku jsou klíčovým článkem v sociálním rozvoji v lokálním měřítku a díky společným aktivitám integrují společnost a budují vzájemné vztahy.

Euroregion by měl v rámci tohoto opatření podporovat stávající a aktivně pracující nevládní organizace, a také dle možností vytvářet podmínky pro rozvoj nových sdružení a nadací, zejména těch, které působí ve prospěch přeshraniční spolupráce. V první řadě je třeba podporovat ty organizace, které samy pořádají přeshraniční kulturní a sportovní akce, a ty, které realizují jiné přeshraniční projekty.

2.2. Výstavba a modernizace sociální infrastruktury

Pro rozvoj sociální infrastruktury jsou nutné investice do infrastruktury péče o děti do 3 let, předškolní, školní, kulturní, sportovně rekreační a spojené s péčí o nesamostatné osoby. Tyto investice by měly na jedné straně usnadnit obyvatelům euroregionu přístup k sociální infrastruktuře, a na druhé straně by měly racionalizovat náklady spojené s jejím využíváním. Měly by také přispět k úpravě a využití veřejného prostoru.

V první řadě je nutné provést podrobnou inventarizaci celé sociální infrastruktury a následně prověřit možnosti jejího přeshraničního využití. Dovolí to lépe využít stávající infrastrukturu a vyhnout se investicím, jež by měly plnit funkci, kterou mohou uspokojit stávající objekty.

V další řadě je třeba podporovat a realizovat investice, které by měly vést k výstavbě, modernizaci a lepšímu přizpůsobení sociální infrastruktury stávajícím a budoucím potřebám.

V rámci aktivit je nutné směřovat k tomu, aby měli občané euroregionu zajištěn přístup k infrastruktuře zajišťující péči o děti do 3 let. V rámci euroregionu je třeba podporovat a koordinovat aktivity související s výstavbou jeslí a přizpůsobením mateřským škol péči o nejmladší děti.

Současně je třeba podporovat rozšiřování a modernizaci předškolní a školní infrastruktury, a také vyvíjet nadmístní politiku směřující k efektivnímu využití této infrastruktury.

Realizace tohoto opatření dále vyžaduje investice do rozvoje kulturní infrastruktury. Tyto investice by měly přizpůsobit stávající infrastrukturu nejen potřebám místních komunit, ale také umožnit její využití v přeshraničních záměrech.

Aktivity by měly také vést k zajištění důstojného života skupinám ohroženým marginalizací, včetně seniorů a zdravotně postižených. Přijatá řešení by měla směřovat k rozvoji systému denní a stacionární péče o osoby, které vyžadují pomoc.

Investice do rozvoje sociální infrastruktury by se měly vztahovat i na výstavbu a modernizaci sportovní infrastruktury.

2.3. Rozvoj sociálních služeb, včetně těch realizovaných v rámci přeshraniční spolupráce

Pro současné a budoucí fungování euroregionu je významná dostupnost vysoce kvalitních sociálních služeb.

V rámci tohoto opatření je třeba podporovat iniciativy, jejichž cílem je zajistit občanům přístup ke vzdělávacím službám. Proto je nutné vyvíjet aktivity směřující k zajištění vzdělávací infrastruktury, odpovídající současným potřebám, spojené s realizací různých a inovativních vzdělávacích programů. Současně je třeba prohlubovat přeshraniční spolupráci v oblasti vzdělávání, a to na všech úrovních.

Euroregion by měl podporovat společně realizované vzdělávací programy směřující k lepšímu seznámení a integraci žáků. Zvláštní důraz je nutné položit na výuku partnerského jazyka a na výuku historie a tradic území. Podporovány by měly být i iniciativy směřující k výměnným pobytům žáků.

V rámci euroregionu by měla být zajištěna koordinace odborného vzdělávání tak, aby měly podniky zajištěnou kvalifikovanou pracovní sílu. Dále je třeba podporovat nové studijní obory a studijní obory realizované ve spolupráci českých a polských škol.

Důležitou, společnou součástí vzdělávání by se zároveň mělo stát posilování environmentálního povědomí žáků.

Všichni obyvatelé euroregionu, včetně seniorů, se musí stát příjemci sociálních služeb. Aktivity zaměřené na seniory by měly na jedné straně směřovat k tomu, aby pro ně byla zajištěna péče (týká se nesamostatných osob), mj. rozvíjením ošetřovatelských a asistenčních služeb, a na druhé straně umožnit aktivním seniorům účastnit se kulturního, vzdělávacího a sportovního dění. Dále je třeba pamatovat na aktivity, které snižují e-vyloučení seniorů.

V rámci euroregionu je třeba dále podporovat aktivity směřující ke zlepšení dostupnosti lékařské péče, zejména služeb odborných lékařů. Doporučeno je i rozvíjení nových služeb, např. telepéče, resp. systém péče a podpory, který využívá moderní teleinformační nástroje.

2.4. Posílení úlohy kultury a sportu ve vytváření podmínek příznivých pro inkluzi a sociální inovace

Pro rozvoj euroregionu má velký význam kultura. Na jedné straně má bohatá kulturní nabídka význam pro získání a zadržení tzv. kreativní třídy, a na druhé straně podporuje integraci obyvatel a přispívá k sociální inkluzi.

Úkolem subjektů působících na území euroregionu by mělo být zpracování komplexního a dlouhodobého programu rozvoje a podpory kultury. V tomto dokumentu je třeba zohlednit jak „tvrdé“ investice do kulturní infrastruktury, tak „měkké“ investice podporující tvůrce a animátory kultury.

Bylo by vhodné zpracovat katalog kulturních akcí, které mají klíčový význam pro euroregion, které budují jeho image a ovlivňují jeho značku navenek. Tyto akce by měly v první řadě získat záštitu a podporu euroregionu.

V rámci tohoto opatření je třeba také podporovat místní tradice a místní tvůrce. Vhodné by byly aktivity směřující k propojování tvůrců v rámci přeshraničních sítí spolupráce.

Pro fungování euroregionu má neméně důležitý význam i sport. A proto budou dle možností podporovány sportovní a rekreační iniciativy a akce. Je nutné zdůraznit, že aktivity ve sportovní a rekreační oblasti přispívají k integraci obyvatel na obou stranách hranice. Sport je také příznivý pro k aktivizaci obyvatel a přispívá k sociální inkluzi.

3. Chytré a udržitelné hospodaření s přírodními zdroji

Na atraktivitu euroregionu, jako místa k životu a podnikání a místa k odpočinku, má velký vliv stav životního prostředí.

Udržitelné hospodaření s přírodními zdroji a péče o stav životního prostředí má v tomto dokumentu prioritní postavení. Realizace tohoto cíle vyžaduje investice do výstavby a modernizace široce pojaté silniční a železniční infrastruktury, zejména přeshraniční, a modernizaci a kvalitnější fungování hromadné dopravy, mimo jiné prostřednictvím jejího přeshraničního propojení.

Podporovány budou také investice související s rozvojem zelené a modré infrastruktury, která nejenže zkvalitňuje život obyvatel, ale také zlepšuje biologickou rozmanitost území. Podporovány budou zároveň aktivity směřující k rozšíření stávající sítě infrastruktury.

Pokračovat budou i aktivity zaměřené na zlepšení energetické účinnosti staveb a budov, a také aktivity, které přispívají k rozvoji obnovitelných zdrojů energie.

V rámci této priority budou podporovány aktivity směřující ke zlepšení bezpečnosti obyvatel. Tyto aktivity posílí odolnost euroregionu vůči živelným pohromám souvisejícím mj. se změnou klimatu.

3.1. Rozvoj udržitelné, chytré a intermodální mobility

Pro realizaci tohoto opatření je nutné, aby veřejná správa různých úrovní zpracovala společnou koncepci směrů rozvoje dopravy. Koncepce by měla poukázat na klíčové investice související s výstavbou a modernizací silniční a železniční infrastruktury a uceleným způsobem řešit organizaci silničního a železničního provozu. Současně by bylo třeba zvážit opodstatněnost rozšíření vodních tras tak, aby mohly plnit významné funkce v nákladní a turistické dopravě.

V první řadě je nutné komplementárním způsobem realizovat investice do výstavby a modernizace silniční a doprovodné infrastruktury tak, aby se zlepšila vnější dostupnost i vnitřní soudržnost euroregionu. Zlepšit by se měly parametry a technický stav stávajících silnic. Dále je nutné podporovat proces výstavby nových silnic, včetně obchvatů. Prioritně je třeba přistupovat k silničním investicím přeshraničního významu.

Rozvoj dopravní infrastruktury musí doprovázet zlepšení bezpečnosti chodců a také ostatních uživatelů silnic. Pro naplnění tohoto cíle je nutná výstavba chodníků.

Rekonstrukci silnic by měly doprovázet opatření směřující k rozvoji cest pro cyklisty, které budou spojoval jednotlivé lokality, zejména přeshraničně, tak, aby vznikl propojený systém cyklistických tras podél dopravních tahů. Takové aktivity zlepší stav životního prostředí, protože dojde k omezení znečištění ovzduší, a také se zlepší bezpečnost uživatelů silnic.

Dále je třeba zlepšit kapacitu silnic. K tomu by mělo přispět mj. rozšíření mostů na přeshraničních dopravních tazích. Euroregion by měl také vyvíjet aktivity směřující k modernizaci přeshraničních železničních tratí, a to nejen kolejiště, ale i doprovodné infrastruktury.

V rámci tohoto opatření je třeba také podporovat a propagovat udržitelnou dopravu. Realizace principů udržitelné a chytré mobility by měla příznivě ovlivnit úroveň a kvalitu života obyvatel euroregionu, a to v důsledku lepší dopravní dostupnosti jednotlivých území a snížení znečištění ovzduší.

Realizace tohoto opatření vyžaduje všestranný rozvoj hromadné dopravy, jak silniční, tak železniční, a také rozvoj nemotorové individuální dopravy a ucelený přístup k jejímu řízení.

V polské části euroregionu je nutné obnovit železniční dopravu a propojit ji s českou sítí. Současně je třeba podporovat modernizaci českých železničních tratí tak, aby se zvýšila jejich kapacita. Dále

je třeba vyvíjet aktivity směřující k využití moderních a ekologických vozidel v železniční dopravě. Mělo by tomu přispět mj. zavedení přeshraniční homologace kolejových vozidel. Obnovu a modernizaci železniční dopravy by měla doprovázet další výstavba parkovišť, zejména typu *Park&Ride* a *Bike&Ride*. Dislokace nádraží by měla být zároveň přizpůsobena aktuální sídelní síti a vyhovovat trendům v rozvoji přeshraniční turistiky.

V rámci tohoto opatření je třeba také podporovat rozšíření a modernizaci silniční veřejné hromadné dopravy. Zde stojí za upozornění, že ve výsledku by měly být přepravní služby poskytovány s využitím ekologického vozového parku, přizpůsobeného osobám s omezenou pohyblivostí.

Měly by se také rozvíjet Inteligentní dopravní systémy, které zajistí lepší dostupnost veřejné dopravy v oblasti plánování cesty, řízení dopravy, řízení poptávky, integrované jízdenky, integrovaných databázových systémů apod.

Současně je třeba podporovat iniciativy zaměřené na integraci dopravních systémů v celém euroregionu a odbourávat bariéry. Mělo by se směřovat k synchronizaci spojů hromadné dopravy.

3.2. Rozvoj zelené a modré infrastruktury a infrastruktury v oblasti ochrany životního prostředí

Moderní environmentální politika vyžaduje investice do rozvoje zelených prostranství a vodních nádrží, a také široce chápané infrastruktury spojené s ochranou životního prostředí. Ve prospěch euroregionu je také nutné přejít od aktivit vyvíjených samostatně jednotlivými územními samosprávnými celky ke koordinovaným aktivitám vyvíjeným na úrovni euroregionu.

V rámci tohoto opatření je třeba položit důraz na zvýšení podílu zelených prostranství a vlastní zeleně ve veřejném prostoru. Zelená (rostlinná) a modrá (vodní) území přispějí k vytvoření požadovaného mikroklimatu a také rozmanitému životnímu prostředí, zejména v oblastech s bytovou a průmyslovou zástavbou. Významným úkolem bude zakládání nových a obnova stávajících zelených prostranství a parků. Současně je nutné vyvíjet aktivity směřující k ochraně podzemních vod. Tato ochrana by měla na jedné straně směřovat k předcházení úniku škodlivých látek, a na druhé straně by měla přispívat k omezení odběru a spotřeby vody.

Je také třeba propagovat myšlenku „zelených fasád“ a „zelených střech“, a také investice spojené s využitím srážkové vody na plochách s rodinnou, bytovou zástavbou a rekreačních plochách. Dále je vhodné, aby byla v místních územních plánech zohledněna zelená prostranství a malé vodní nádrže jako společné plochy rekreačního charakteru.

V rámci opatření budou pokračovat i investice do infrastruktury související s ochranou životního prostředí. Euroregion bude podporovat aktivity směřující k dalšímu rozvoji kanalizační,

plynárenské a teplárenské sítě. Vhodné jsou i aktivity spočívající v zadržení, shromažďování a zvyšování zásob vody.

Realizace tohoto opatření dále vyžaduje další výstavbu infrastruktury, která umožňuje efektivní ochranu rostlin a živočichů. Kromě infrastrukturních opatření je také nutné realizovat vzdělávací aktivity zvyšující environmentální povědomí obyvatel euroregionu.

3.3. Podpora pro rozvoj nízkouhlíkové ekonomiky, včetně využití obnovitelných zdrojů energie

Vysoká kvalita životního prostředí vyžaduje vyvíjení aktivit zaměřených na zlepšení energetické účinnosti veřejné a soukromé infrastruktury. Je třeba propagovat a podporovat aktivity směřující k tomu, aby obyvatelé využívali ekologické vytápění. V důsledku vyvíjených opatření by se měl zvýšit význam energie z obnovitelných zdrojů.

Současně se musí zlepšit energetická účinnost veřejných a soukromých budov. Podporovány budou aktivity zaměřené na snížení energetické náročnosti bytových a veřejných budov (např. zateplování, výměna osvětlení na energeticky úsporné, výměna zdrojů tepla, instalace obnovitelných zdrojů energie).

Ke zlepšení stavu životního prostředí také přispějí investice související s modernizací veřejného osvětlení při využití energeticky úsporných technologií.

Důležitá bude dále podpora rozvoje obnovitelných zdrojů energie. Euroregion bude podporovat iniciativy směřující ke vzniku instalací vyrábějících energii z obnovitelných zdrojů (OZE) na jeho území. Euroregion bude propagovat OZE mezi stavebními investory.

3.4. Mnohoseměrné zlepšení bezpečnosti obyvatel, a to i ve vztahu ke změně klimatu

Pro zajištění obyvatelům euroregionu pocitu bezpečí je nutné přeshraničně rozšířit systém pro sledování ohrožení, bezproblémové předávání informací o zjištěném ohrožení. Nejdůležitější je zde pak to, aby byli obyvatelé a osoby, které na území euroregionu přechodně nebo příležitostně pobývají, rychle a účinně informováni o ohrožení a o tom, jak se mají chovat.

Významným způsobem, jak zvýšit míru bezpečnosti, je také kontinuální zdokonalování systému varování obyvatelstva o ohroženích v euroregionu a aktualizace postupů v situacích ohrožení. Euroregion by měl podporovat a koordinovat opatření směřující k modernizaci nebo výměně ústředěn pro řízení hlasových sirén a jejich instalaci v dalších lokalitách příslušně k měnícím se potřebám.

V rámci tohoto opatření je nutné také vyvíjet aktivity směřující k řešení hospodaření s vodou. Je třeba podporovat meliorační opatření a opatření související s výstavbou retenčních nádrží. Tyto

nádrže nejen že zvýší bezpečnost obyvatel v době povodní, ale umožní lepší fungování i v období sucha.

Vhodné je také vyvíjet aktivity směřující k odstraňování legislativních a administrativních překážek ve spolupráci, a také k vypracování vzorce společných školení a pravidel sdílení informací a zkušeností.

Dále je nutné podporovat služby, které přímo monitorují různá přírodní ohrožení a zasahují v případě jejich výskytu. Investice by měly být zaměřené jak na prevenci ohrožení, tak i na efektivní zásahy v případě jejich výskytu. Důležité bude dovybavení všech složek integrovaného záchranného systému a výstavba/rozšíření/rekonstrukce objektů.

Ke zlepšení bezpečnosti bude také přispívat podpora protialkoholní a protidrogové prevence. Významnou součástí bude rovněž bezpečnost v síti a předcházení trestné činnosti a kyberkriminalitě.

4. Lépe spolupracující euroregion

Pro efektivní fungování euroregionu je nutná dobrá spolupráce územních samosprávných celků z jeho území. Tato spolupráce musí probíhat na mnoha úrovních a být široce pojatá.

K dobré spolupráci přispěje rozšíření a integrace telekomunikační infrastruktury. Rozšířit by se měla míra využití ICT technologií ve veřejných institucích a podnicích.

Spolupráce ÚSC bude zahrnovat mj. realizaci společných investičních záměrů, společnou organizaci školení, seminářů, konferencí, sestavování společných pracovních týmů, sdílení zkušeností.

4.1. Větší využití ICT technologií v euroregionu

Realizace tohoto opatření vyžaduje především rozšíření telekomunikační infrastruktury. Dostupnost rychlého internetu by měla být v budoucnosti standardem.

Rozvoj informační společnosti také vyžaduje rozšíření rozsahu veřejných a sociálních služeb poskytovaných s využitím nových technologií. Zvláště důležité budou aktivity směřující k rozšíření a synchronizaci systému e-slужeb v celém euroregionu a dovybavení územních samosprávných celků IT zařízení, servery, periferními a dalšími zařízeními tak, aby informatizace veřejných subjektů pokročila. Je nutné také usilovat o synchronizaci technologických řešení používaných v celém euroregionu. Tato opatření přispějí ke zvýšení dostupnosti veřejných služeb alepší jejich úroveň.

Současně je třeba propagovat aktivity směřující k většímu využití ICT technologií v podnicích a ve společnosti. Rozšíření využívání moderních technologií zkvalitní fungování euroregionu a také usnadní jeho fungování v krizových situacích.

4.2. Posílení spolupráce územních samosprávných celků, zejména přeshraniční

Efektivita, inovace a dlouhodobý charakter sociálních a hospodářských řešení závisí na trvalé spolupráci mnoha subjektů socio-ekonomického života. Proto je nutné vyvíjet snahy o rozvoj sítě mezisektorové spolupráce (nevládní, soukromý, veřejný sektor).

Pro realizaci tohoto opatření je především potřeba rozšířit rozsah spolupráce mezi územními samosprávnými celky. Za tímto účelem je vhodné tvořit, posilovat, utužovat a rozšiřovat přeshraniční partnerství veřejných institucí, nevládních organizací a dalších subjektů z oblasti veřejných a sociálních služeb a z oblastí přispívajících celé společnosti (stálé pracovní skupiny, konference, diskusní panely apod.). Nadále je třeba posilovat dosavadní a zavádět a rozvíjet nové nástroje spolupráce územních samosprávných celků.

Úlohou euroregionu by měla být i koordinace rozvojových politik realizovaných jednotlivými územními samosprávnými celky, a proto je vhodné vytvořit integrovaný systém pro řízení strategií a rozvojových programů.

Klíčový význam by však mělo mít budování kooperační sítě, která umožní společná řešení v oblasti:

- zdravotnictví a sociálních služeb (zvyšování efektivity a kvality poskytovaných služeb s využitím přeshraničního prvku);
- vzdělávání, zejména odborného vzdělávání;
- trhu práce s cílem zlepšení zaměstnaneckých podmínek v euroregionu a využití výhod společného trhu práce;
- bezpečnosti zajišťované záchrannými a pořádkovými složkami.

Zástupci územních samosprávných celků by měli také společně připravovat žádosti a žádat o prostředky na realizaci přeshraničních investic.

PŘEKRAČUJEME HRANICE
PRZEKRACZAMY GRANICE
2014—2020

EVROPSKÁ UNIE / UNIA EUROPEJSKA
EVROPSKÝ FOND PRO REGIONÁLNÍ ROZVOJ
EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU REGIONALNEGO

Stowarzyszenie Gmin Polskich Euroregionu Glacensis

Ul. Łukasiewicza 4a/2

57-300 Kłodzko

Tel. +48 74 867 71 30

Fax +48 74 867 91 66

e-mail: biuro@eg.ng.pl

<http://www.euroregion-glacensis.ng.pl>

Euroregion Pomezí Čech, Moravy a Kladska – Euroregion Glacensis

Panská 1492

516 01 Rychnov nad Kněžnou

tel.: +420 494 531 054

e-mail: info@euro-glacensis.cz

<http://www.euro-glacensis.cz>

Projekt „Strategie Euroregionu Glacensis 2020+“ je spolufinancován z prostředků Evropského fondu pro regionální rozvoj prostřednictvím Euroregionu Glacensis.